

Progres și Cultură

REVISTĂ PEDAGOGICĂ — SOCIALĂ — LITERARĂ

CUPRINSUL :

Cristos a înviat! — — —	N. Gherlan
Etica lui Kant și etica creștină in viața de azi — — —	I. Miclea
Propuneri și lămuriri asupra pro- gramei analitice a cursului com- plimentar — — —	Dr. Nic. Crețu
Nouii norme de educație morală	Prof. Gh. Bronzetti
Un nou procedeu pentru cotarea BCU Elevilor Central University Library	Prof. Gh. Bronzetti
Societățile de lectură ale elevilor	Iacob Vescan
S'aude pe Mureș — — —	C. Ștefăniu
Impresii dintr'o excursie școlară	I. Comănescu
Natura în poezia poporană —	N. Ciorogariu
Copilul din lemnărie— — —	Victor Măgură

Cărți :

Al. Roșca : Măsurarea inteligenței și debilitatea min-
tală (Gh. Aniței). B. Iordan (Matei Bucur) : Invățătorii
(A. Șara), Cezar Petrescu : Nirvana (Petru Natea).

Informațiuni.

Reviste.

Partea oficială.

Anul IV. No. 3—4. Martie și Aprilie 1936

Cristos a înviat!

Sunt aproape două mii de ani de atunci!

Sufletul omenirii era îmbibat cu otravă, atunci ca și acum, căci dorința diabolică de subjugare îngenunchease popoare cărora li se nega orice drept la viață.

Impărăția romană nu cunoștea margini, înglobând la sânul ei aproape toate semințiile. Un singur crez stăpâna suflete tuturor: «Nimic în afară de cele pământești.» Zeii serveau numai ca amăgiri pentru supuși, justificând nelegiuirile la cari se dădeau conducătorii... Era dorința zeilor... Orgiile petrecute atât în Roma cât și în afară de zidurile ei, ajunseseră la apogeu. Dar, nici Dumnezeuul «pretinsului popor ales» n'avea o soartă mai bună. Era izgonit din temple și înlocuit cu zarafi, cari transformaseră Casa Domnului în piețe de desfăcere a mărfurilor semite. Ordinea morală era răsturnată, oficialitatea patronând tot ce putea duce la desfrâu.

Iată atmosfera în care s'a născut acum 1936 ani în modesta iesle a Betleemului „fiul omului” ce avea să refacă din temelii morala timpului.

S'au sguduit împărății, au trosnit din încheieturi temple profanate, au pierit zeci de mii de prunci și împreună cu ei o mulțime de alți martiri, dar morala mesianică a triumfat. A triumfat fiindcă etica supremă și desăvârșită era cristalizată în Iubire, Adevăr și Dreptate. Suflete obidite ce n'au cunoscut o privire blândă, bolnavi ce n'au aflat mângâiere sau vindecare, însetați după adevăr și dreptate, găseau pentru prima dată refugiu la Acel ce s'a născut pentru ei, punând bază unei religii superioare. Căci ce poate fi mai frumos, mai sublim și mai măreț, decât să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși, să spui adevărul în orice împrejurare și „să dai Cezarului ce este al Cezarului?”

Filosofi ce și-au tocit coatele în bibliotecile Alexandriei, Atenei sau Romei, nu s'au ridicat cu mintea la adâncimea gândirii mesianice, care reprezintă morala supremă.

Intr'o atmosferă de putreziciune morală, de corupție până la desființarea criteriilor de limpede judecată, principiile de foc trasate de Isus și-au cerut jertfa lor.

Și n'a întârziat să vină. În Vinerea dinaintea Paștelui, drumul Golgotei era străbătut de gloata ce petrecea la locul osândeii pe Cel ce s'a născut pentru răscumpărarea păcatelor ei. Măinile ce au atins pe orbul din Ierusalim, sângerau ținute pe crucea așezată între cei doi tâlhari.

Isus între tâlhari! Ce răutate omenească!

Voi ce n'ați cunoscut decât lanțul și biciul, voi ce ați prins mușegaiu în temnițele umede ale robiei, voi ce n'ați știut ce-i adevăr și dreptate nu meritați să vi se facă cunoscute.

Dar, deasupra patimilor omenești, sunt legi ce cârmesc universul și pe care mintea noastră nu le-a înțeles și nu le va înțelege niciodată.

Ca o sfruntare a vremelniceii, apare eternitatea și, călcând în picioare moartea, ne face să înțelegem cât suntem de mici și neputincioși.

„Cristos a înviat!” University Library Cluj

În fiecare an, primăvara, împodobită cu flori multicolore, cu isoare ce șipotesc dulce, după o iarnă de amorfire, cu razele călduroase ale soarelui ce și-a întors iarăș fața la noi, aduce bucuria Învierii pentru copii.

Căci noi, dacă privim în sufletele noastre, dacă facem o cât de mică examinare la lumina obiectivității, vedem că nu suntem vrednici de această sărbătoare, fiindcă inima ni-i goală. Din sufletele noastre am isgonit pe Isus și în locul Lui am așezat demonul ce împinge la ură oameni și popoare.

Zeul păgân al războiului își flutură aripile deasupra întregii omeniri. Iubirea și pacea pentru care apătimit acum 20 de veacuri Fiul Nazaretului sunt vorbe goale. Scânteia inteligenței sădită în noi de creator e pusă în serviciul distrugerii omenirii. De aceia sărbătorile acestea ne apar mai triste ca oricând.

Pentru cei ce și acum sufăr, pentru cei ce n'au cunoscut niciodată bucuriile pământești, tot una este... Dincolo... va fi mai bine... poate. E singura mângâiere în care mai cred.

Numai pentru ei... Cristos a înviat!

N. Gherlan.

Etica lui Kant și etica creștină în viața de azi.

De când s'a iscodit mijlocul de fixare a ideilor, de atunci ele sunt nemuritoare. În viață ele suferă multe neajunsuri; sunt isgonite, contrazise, prigonite, zdrobite și scoase din marea luptă a vieții. Totuși ele nu mor.

Presate și stoarse de viața vie, se ascund și duc o viață letargică între scoarțele cărților sub o formă de puncte negre; apoi sunt așezate într'un mormânt, până se găsește omul care plimbându-se printre aceste morminte de idei, le împrumută din viața lui viață și le scoate din nou în bălciul vieții, unde le așteaptă din nou lupta. Dacă se întâmplă ca să existe între ele și cele ce se găsesc deja în vârtoarea vieții, adecuație, își asigură în mod temporar viața. Dacă nu, se retrag din nou și așteaptă vremuri mai bune. În rezumat aceasta este istoria tuturor ideilor și a marelor curente de gândire.

Cele mai subtile construcții metafizice, teoriile cele mai ingenioase, ipotezele cele mai captivante, și-au avut ascensiunea și fatalul declin, devenind piese catalogate și etichetate în marele muzeu de antichități ce poartă numele de: „Istoria filosofiei“. Au fost rarissime concepțiile de gândire în stare să fundamenteze viața, impunându-i cadre cu adevărat formale. Pe lângă cele mai multe, viața a trecut fără să țină seama de ele, pentru că erau lipsite de acel element unic dar absolut necesar, car le face digerabile și asimilabile pentru sufletul omenesc. Insuficiența unor rezidă în faptul că socotesc pe om numai spirit căruia-i prescriu legi savante, dar imposibile din pricina balastului trupesc cu care este

încătușat; altele țin seamă numai de cealaltă realitate, de trup, neglijând esențialul. Din acest motiv au trebuit să-și caute refugiu acolo unde-și găsesc de multe ori mormântul muștele, între paginile cărților.

Un singur sistem de gândire, în ciuda aparentei lui simplități — s'a amestecat cu viața vie, căreia i-a impus vederile sale; nu s'a refugiat nici un moment chiar, în mormântul marilor concepții. Acest sistem, care așezat odată la volanul vieții, o conduce cu dibăcie prin toate hopurile, este creștinismul. Filosofia care-l fundamentează are tiparul prin care viața omenească nu e nici strivită dar nici nu e lăsată să iasă din alvii. Între celelalte sisteme de gândire nici unul nu s'a impus cu mai multă tărie lumii cugetătoare, ca sistemul lui *Emanuel Kant*. Viața filozofiei lui se părea la un moment dat că va face excepție dela legea zigzagului, căreia sunt supuse toate lucrurile lumești.

Prin ascuțimea judecăților, măestria construcțiilor metafizice și prin stringența logică a concluziilor, filozofia lui are înfățișarea unei construcții de o monumentalitate arhitectonică impecabilă.. Aici totul era măsurat, cântărit și calculat. Fiecare cuvânt, propoziție, frază era ca o piatră a cărei loc era prescriș în plan. Cercetătorul cel mai atent, era imposibil să găsească punctul vulnerabil. Cea mai mare parte dintre cercetători, când priveau colosul cu inscripția: „*Critica rațiunii pure*“ și „*Critica rațiunii practice*“, admirau arhitectul și opera, mulțumindu-se cu intonarea câtorva osanale. Iluzia însă a ținut puțin. Scafandrii cugetării omenești, s'au scoborât în adâncime unde erau ascunse temeliile acestei filozofii, și nu mică le-a fost mirarea când au văzut că întreaga construcție cu aparența de beton armat are osatura gelatinoasă.

Critica rațiunii pure supune unei minuțioase analize, nu actul cunoașterii în sine, ci instrumentul acestei cunoașteri, rațiunea omenească, arătând modul în care este cu puțință ca ea să sesizeze realitatea externă și dacă peste tot e posibil ca să spună ceva despre această realitate. Înainte de toate: realitățile, obiecte ale cunoașterii, sunt două: subiectul gânditor și obiectul gândit, dintre acestea cel dintâi poate deveni obiect gândit, când rațiunea se reflectă asupra ei însăși.

Cunoștințe adecuate însă sunt numai cele referitoare la eul gânditor, despre non-eu nu putem avea decât cunoștință fenomenală, dar însăși această cunoaștere „este subordonată arbitrariului individual al cunoașterii*) Și fiindcă ultima rațiune a cunoașterii este adevărul, el consistă în conformitatea subiectivă a ideilor între ele. Conștiința este laboratorul miraculos în care se fabrică ideile cari dau realitate lucrurilor lumii externe. Și nu invers, cum s'a crezut. Rațiunea pură poate să se reflecteze asupra lucrurilor, dar e incapabilă totuși să sesizeze esența ultimă a lucrurilor, fiindcă ele nu sunt cum apar, ci scăldate în formele categoriale ale gândirii, cari sunt apriorice. Ceeace e cu puțință să prindă rațiunea, sunt numai fenomene foarte relative, goale de ce-eace formează obiectele în sine, de *numen*. Realitatea este construcția șubredă a minții, care-i impune formele sale date. Deci nu avem și nici nu putem avea cunoștințe absolute despre realitatea externă, fiindcă ea nu ajunge la noi niciodată. Consecința: Rațiunea pură speculativă nu se poate pronunța cu certitudine despre existența lui Dumnezeu și a altor transcendente, deoarece principiul cauzalității pe care se razimă dovezile cosmologice pentru existența lui n'are decât valoarea subiectivă. Punctul vulnerabil al acestei filozofii zace tocmai în teoria cunoașterii sale, fiindcă: „simțurile noastre singure ne dau intuiția imediată a ceea ce există în afară de noi“, iar „adevărul spiritului meu reese din conformitatea cu *ce-eace este* în afară de el și independent de el“.**)

Rațiunea în judecățile ce le face asupra realității nu se reflectă asupra ei, ci asupra lucrurilor din afară. „*Deci nu numai experiența singură, nici numai intelectul, ci cooperarea oferită de experiență și intelect e izvorul cunoștinții.****)

Fenomenalismul inconsistent transpus în „Critica rațiunii practice“ a avut cele mai neprevăzute urmări. Aci s'a lovit de așa piedici încât a fost imposibil de menținut fără un real compromis, care evident nu i se prea potrivea titanului

*) Nicolae Roșu: Dialectica naționalismului Buc. 1936 pag. 361

**) Vezi la N. Roșu opt. cit. pag. 80—81.

***) Witmann, Ethic, München, 1923. V. VII. p. 221 cit. la Dr. Tarnóczi pag. 149.

din Königsberg. „Critica rațiunii pure“ neagă posibilitatea unei cunoștințe absolute a numenului; această categorică, negație, în Etică se transformă într-o tot atât de categorică afirmație; numai și numai de dragul sistemului.

Etica este filosofia practică ce tinde a imprima vieții o anumită direcție spre care scop are lipsă de un mobil, care-l formează principiile morale. Aceste principii însă nu pot fi numai surrogate ale inteligenței, ci ele trebuie să țină seamă de viața reală, căreia vrea să-i fie normativ, fiindcă elementul fundamental al vieții practice nu e un *apriori* străin de lumea sensibilă. În Etica lui Kant principiile și legile morale sunt date apriorice ale conștiinței, cărora viața *trebuie* să li se supună din datorie, „*deși pretinsa lege morală apriorică este desmințită de orice experiență, încât ajungi să te îndoești — însuși Kant o spune, dacă vreodată realitatea i s'a supus cu adevărat.*“*)

Însă Kant trebuia să fie consecvent, o pretindea cele anticipate, deși îi este fatală consecvența. Deci: După cum ne sunt date *apriori* legile timpului, ale spațiului și cauzalității, întocmai așa trebuie să ne fie dată și regula morală a conduitei, care se exprimă sub forma unui imperativ categoric, a unui „*trebuie*“ absolut. Cu alte cuvinte: „Fă-ți datoria“, ascultă de porunca absolută a conștiinței tale, fără teama sau nădejdea unui răsplăți divine...

Însă acest imperativ categoric se fundamentează pe *libertatea numenală* care zace la temelia fiecărui fenomen omenesc. El se manifestă ca o necesitate morală care nu are valoare fenomenală — ca în „Rațiunea pură“ — ca o manifestare directă a substanței absolute — temelia existenței.***) (Dealtfel însăși lumea fenomenală este o enigmă fără existența substanței, a cărei manifestări sunt fenomenele). În rațiunea pură speculativă, numenul era un concept negativ, o construcție logică intelectuală și care poate nici nu există „în sine“. „*Dar acest numen înconceptibil și postulat printr'o nevoie*

*) Schopenhauer: Les fondament de la morale, la Gr. Tăușan pag. 133.

***) Gr. Tăușan: Evoluția sistemelor de morală, Buc. 1921, pag. 136.

intelectuală se transformă în „Critica rațiunii practice“ într'o realitate substanțială“.)

În Etică, Kant este constrâns să nu țină seamă de temeliile puse în rațiunea pură, deși vrea să încetățenească și aci aceste premise. Imperativul categoric este revelația aceluia *Etwas, Ding an sich*, a cărui cunoaștere din imposibilă, acum devine posibilă. Însă dacă „forma imperativului este însuși numenul atunci își contrazice relativismul metafizicii sale, după care rațiunea e incapabilă să sesizeze obiectul“.**)

Această concluzie ne-o îndreptățește Kant prin vorbele: „Obiectele ca atari ale experienței și, odată cu el propriu nostru subiect, nu sunt decât întâmplări *la temelia cărora stau totuși lucruri în sine*“.***)

A declara postulatele rațiunii practice, cari sunt adevăruri metafizice, ce razimă pe principiul cauzalității și a proclama acest principiu cu valoare pur subiectivă, pentru ce imperativul categoric n'ar fi la fel? Toată valoarea eticii se bazează pe postulatele: *Dumnezeu, libertate și nemurire*, fără de cari nu se poate concepe o ordine morală, deși sunt introduse numai din motive practice. „Din punct de vedere moral e necesar să admitem existența lui D-zeu“, dar să nu vă faceți iluzii: „Aci, trebuie să se observe însă că această necesitate morală e pur subiectivă“.***)

Că de fapt ce este faimosul imperativ categoric al datoriei o spune Schopenhauer: *O pură sofismă* logică și o iluzie sufletească, căci în pură logică n'are înțeles fără sancțiune și Kant n'admite nici un fel de sancțiune, iar psihologicește acel *trebuie* ascunde la spate frica de pedeapsă și bucuria recompensei.***) Vocea datoriei care poruncește fără să ia în socotință nici o amenințare sau răsplată, disecată de gândurile intime cari o însoțesc este redusă la nimic. Porunca ori de unde ar veni are două fețe, cari nu sunt indiferente din punctul de vedere al subiectului: una ne atrage prin

*) Gr. Tăușan, opt. cit. p. 136 — sublinierile sunt ale noastre.

***) Gr. Tăușan, op. cit. p. 138.

****) Im. Kant : „Critica rațiunii practice, trad. Amsăr, Vișan Buc. p. 6.

*****) Im. Kant : Op. cit. pag. 113.

*****) Gr. Tăușan : Opt. cit. p. 130.

promisiunea unei mulțumiri sufletești; iar alta care te amenință, fie că vrei, fie că nu. Morala datoriei din datorie și pentru datorie, care isvorăște totuși din lege și se impune voinței spre a fi împlinită în mod „*liber*“, iată un lucru de care se pocticnește și gândirea lui Kant: „Cum poate fi o lege în sine și nemijlocit temeiul de determinare al voinței (ceea ce e totuși esențial oricărei moralități), aceasta-i o problemă cu neputință de rezolvit pentru rațiunea omenească.*)

În ordinea cauzală tot ce există are scop în afară de sine, fiindcă dacă l-ar avea în sine, orice activitate ar fi inutilă.

Moralitatea din datorie n'are în vedere decât moralitatea pentru moralitate: scop în sine. Merg pentruca să merg; citesc ca să citesc...

De altfel lucrul nu e de mirare, atunci când însuși omul își este scop și legiutor moral, independent de orice alte considerente. „Noi suntem, ce-i drept mădularele dătătoare de legi ale unei împărății morale, posibile prin libertate și puse în fața noastră de către rațiunea practică spre respect, dar totuși suntem în același timp supușii, nu căpetenia ei.“**) Cu aceasta suntem în plin *autonomism moral*, recte *haos moral*; rațiunea practică cu razim în postulate cu o valoare ipotetică, este autoarea ordinii morale, căreia aceeași rațiune și voință are datoria să i se supună. Faptul e explicabil atunci când noțiunile de „bine“ și „adevăr“ n'au caracter transcendent; esența lor este relativismul bazat pe fenomenalitatea efemeră a lucrurilor.

(va urma)

I. Miclea.

*) Im. Kant. op. cit. pag. 65.

**) Im. Kant. op. cit. pag. 74.

Propuneri și lămuriri asupra programei analitice a cursului complimentar.*

Școala primară e o instituție națională, care are rolul nobil de a promova educația și instrucția tinerelor generații.

Fiind o funcție socială, în acțiunea sa trebuie să țină seama de doi factori:

- a) de natura, sufletul, individualitatea copilului.
- b) de interesele vitale ale nației.

De cele dintâiu, pentru a desvolta însușirile înăscute în copil, pe calea lor naturală; de cele de al doilea, pentru a face din noua generație vrednici urmași, păstrători și transmițători ai bunurilor nației și în acelaș timp pentru a face o generație mai fericită și sub raportul muncii constructive și productive.

Pentru ca să-și poată realiza aceste două scopuri, școala are nevoie de un program de lucru, în care să fie accentuate aceste tendințe și care să fie repartizat pe vârste și pe discipline.

La toate țările din lume, școala primară a fost și este socotită ca pârgăia cea mai puternică a educației și instrucției popoului și i s'a acordat ca timp pentru executarea programului ei, dela 6 ani în sus. La noi, abia în 1924, prin legea de organizare a învățământului primar, se împlinește acest gol fixându-se la 7 ani timpul școlarității.

Defectele vechii organizații s'au putut vedea din rezultatele practice ale pregătirii tineretului, care în cei 4 ani, cât se făcea școala, nu puteau să-și însușească nici cunoștințele necesare orientării în viață, nici indeletnicirile indispensabile ușurării vieții. S'au putut vedea în majoritatea cazurilor, tineri cu 4 clase primare absolvite, nemaștiind nici să se iscălească după câțiva ani dela părăsirea școlii.

---

*) Susținute în fața Comisiunii pentru modificarea programei cursului complimentar.

Necesitățile Statului, precum și progresul științelor pedagogice, înfățișate în frământările pentru o mai bună educație de aiurea și dela noi, au cerut cu insistență o reformă a învățământului primar și o schimbare a vechiului sistem, -- schimbare și de concepție și ca program de execuție.

Concepția intelectualistă a școlii, care dominase vechile generații, a trebuit să facă loc unei concepții activiste și utilitariste, grefate pe un regionalism, care să nu zdruncine unitatea sufletească a nației.

În America și în Germania mai ales, țara experiențelor pedagogice, s'a remarcat îndată după războiu falimentul vechiului înțeles al școlii primare. Cu atât mai mult la noi, într'o țară eminentamente virgină, și care așteaptă milioanele de brațe pentru a pune în valoare bogățiile ei ascunse!

„Grozava prăbușire ai cărei martori suntem-zice un observator al vieții de acolo, — pune la îndoială toate valorile materiale și morale ce ne-au părut până acum indiscutabile. Noi n'am fost învinși numai cu armele; am fost zdruncinați în întreaga noastră structură sufletească. Dacă e de vină caracterul popoului nostru, trebuia să ne dăm seama din vreme. Dar poporul nostru a făcut în cei 4 ani ai războiului atâtea minuni, încât nu mai încapе îndoială că dintr'un asemenea material uman, se putea scoate orice. Se ridică dar întrebarea, dacă toate puterile lui latente au fost într'adevăr puse în activitate, dacă cu alte cuvinte, alături de sistemul nostru politic, care a sfârșit cu falimentul, n'a dat greș cumva și sistemul nostru de educație.“

Această observațiune făcută asupra stărilor de lucruri de aiurea, e valabilă cu atât mai mult pentru noi.

La considerațiile de mai sus se mai adaugă la noi și altele:

a) Reforma agrară prin împărțirea pământului la o bună parte de țărani, nepregătiți a înțelege datoriile ce au de îndeplinit față de statul care i-a împământenit, cât și față de pământul care l-au câștigat;

b) lipsa unei educații raționale care să-l poată face pe țăran să utilizeze materia primă aflătoare în țară pentru ușurarea vieții sale și pentru creierea unei bogății naționale;

c) criza morală deslănțuită după războiu prin lipsa de

criterii etice în lupta pentru existență; au fost atâtea cauze cari au trebuit să îndrepteze atenția iubitorilor de neam către școala primară, gândind serios la reforma ei.

Prin legea din 1924 și 1934 școala primară românească intră în făgașul pretins și de știință și de marile necesități ale Statului.

* * *

SCOPUL ȘCOLII PRIMARE.

Art. 55 din legea din 1924 precizează rolul școlii primare în felul următor: «Școlile primare formează al doilea așezământ de educație și instrucție având de scop să dea cultură elementară și indispensabilă oricărui cetățean precum și deprinderi la activitate și cunoștințe cu caracter practic utilitar, după necesitățile vieții locale, felul de ocupație al locuitorilor și înclinările elevului».

Și mai departe legea adaugă, școala primară cuprinde 7 clase de câte un an fiecare.

Aceasta înseamnă că școala în cei 7 ani, urmărește un scop precis de luminare a minții prin dare de cunoștințe indispensabile vieții și orientării omului și apoi se urmărește ca în timpul școlărității copilul să câștige deprinderi utile pentru ușurarea vieții lui.

Viitorul cetățean, trebuie să fie pregătit prin viață și pentru viață, iar școala să fie laboratorul, atelierul, unde el își luminează mintea și își oțelește voința în direcția deprinderilor folositoare vieții.

Mai presus de acestea, școala primară păstrându-și unitatea pe tot cuprinsul țării, trebuie să contribuie apoi în cel mai mare grad la înfrățirea deplină a generațiilor tinere, înlăturând asperitățile inerente timpului de față, când după unirea tuturor Românilor, ne-am găsit față în față, frați crescuți în mentalități deosebite, după interesele Statelor dominante până eri.

Pornind dela aceste considerațiuni, învățământul din școala primară trebuie să fie *național, unitar pe tot cuprinsul țării, scris și vorbit în aceeași limbă fără influențe regionale, utilitar și adecuat necesităților locale impuse de regiuni și prin aceasta, practic.*

E firesc, ca în astfel de condițiuni, școala primară să fie împărțită în două cicluri, amândouă obligatorii pentru toți câți merg la școală, în afară de cei cari trec la școala secundară, și amândouă cu fond uniform în privința pregătirii sufletești și cu diferențieri numai în ce privește îndeletnicirile practice și anume:

Ciclul I, cuprinzând primii patru ani ;

Ciclul II, cuprinzând ultimii trei ani.

Ciclul I va urmări o dezvoltare armonică și sufletească a copilului, fără nicio preocupare de ceiace va deveni el mai târziu. El va chema la binefacerile sale în mod obligatoriu pe toți copiii națiunii, și pe cei valizi și pe cei infirmi.

Ciclul II, deși unitar în privința disciplinilor de pregătire sufletească pe tot cuprinsul țării, se va îngriji să pregătească pe adolescent pentru nevoile vieții ce-l așteaptă.

Art. 56 din lege precizează scopul acestui ciclu, spunând că în cl. V, VI și VII, se întărește și completează cultura din cele patru clase anterioare și se dă o deosebită dezvoltare învățământului practic utilitar.

Ciclul I și-a găsit forma cea mai potrivită de organizare și cel mai desăvârșit program. Dovada o dă verificarea făcută în școala secundară a elementelor de mână I-a, venite fie de la sate, fie de la orașe, precum și interesul ce l-a depus străinătatea în a lua de model școala noastră primară.

Ciclul II, e abia la începutul vieții sale. Prima dificultate ce a împiedecat progresul și ființa sa, e că încă n'a intrat în convingerea poporului necesitatea lui absolută pentru educarea copilului.

La aceasta a contribuit :

a) În primul rând obișnuința cu vechea organizare a învățământului pe 4 sau 5 ani ;

b) Neîncrederea în posibilitatea școlii primare de a da copilului desprinderi utile, mai desăvârșite decât meseriașul sau patronul, cu atelierul lor ;

c) Disprețul celor mai mulți pentru meserie și pentru îndeletnicirile practice și

d) Năzuința părinților cu dare de mână de a trimite pe copil la școala secundară pentru a-l pregăti pentru slujbe de

stat, chiar când aptitudinile lui nu-l ajută, desrădăcinându-l prin aceasta și de sat și de viața lui trăită până aci.

A urmat în mod firesc:

- a) O frecvență slabă și aproape inexistentă la acest curs și
- b) O neîncredere chiar la unii din conducătorii vieții noastre publice și ai învățământului, în posibilitatea și utilitatea unui astfel de învățământ.

Sub raportul frecvenței am putut avea exemplu rar și rușinos, în cei 10 ani din urmă, că ciclul II n'a putut da nicimăcar un absolvent de fiecare învățător. Iată statistica ce ne spune sub acest raport:

In 1927—28	au fost	26.153	absolvenți și	37.338	învățători.
„ 1928—29	„ „	28.178	„	37.773	„
„ 1929—30	„ „	21.499	„	37.364	„
„ 1930—31	„ „	14.309	„	37.364	„
„ 1931—32	„ „	11.879	„	37.158	„
„ 1932—33	„ „	17.178	„	41.705	„
„ 1933—34	„ „	22.976	„	45.412	„

Acest tablou statistic lămurește și justifică cele două afirmațiuni de mai sus și impun că o atare stare de lucruri trebuie să înceteze cu un ceas mai de vreme, pentru ca să putem da țării un mijloc indispensabil pentru educația unei populațiuni de cel puțin 90 % țărani și locuitori de mahalale de oraș, cari altfel plutesc într'un întuneric, pericol și din punct de vedere moral și din punct de vedere al orientării în viață.

Ciclul II este o necesitate națională.

* * *

Chestiunea frecvenței fiind rezolvată prin legea obligativității cât și prin pregătirea sufletească a unei noi generații de învățători, succesul acestui ciclu depinde în cea mai mare parte de programa sa și de felul cum e aplicată.

Legea, prin art. 56 precizează în linii generale caracterul programei:

„Programa analitică a acestor trei clase din urmă se stabilește în strânsă legătură cu natura localității, cu ocupația locuitorilor și cu inclinările școlărilor, stimulând interesul și dând îndrumări pentru una din ramurile de activitate practică:

- a) agricultură și anexele ei, b) meserie, c) comerț.

Iar în ce privește programa pentru fete, aceasta va avea un caracter profesional și gospodăresc.“

Cu alte vorbe, pe lângă fondul pregătirii sufletești uniforme, elevii vor cultiva după regiuni: agricultură, meserie, comerț, creindu-se prin aceasta trei tipuri de școli pentru băieți, iar pentru fete tipuri de școli profesionale și de gospodărie casnică.

Legea merge și mai departe și lasă adaptarea programei la realitățile locale, putând modifica chiar aceste tipuri după împrejurări și posibilități, și lăsând corpului didactic inițiativa liberă.

În acest sens programa oficială e ca o haină largă, capabilă să fie acomodată după împrejurări și posibilități. Legea pune mare preț pe corpul dascălesc, pe care îl socotește sufletul instituției.

Deaceia la o școală de agricultură se poate adăuga după împrejurări: agricultură, legumicultură, viticultură, pomicultură, apicultură, zootehnie, horticultură, silvicultură, etc.

La o școală tip industrial, se poate pune: fierărie, lemnărie, dulgherie, studiul motorului cu benzină, etc.

La o școală tip comercial se poate pune: contabilitate simplă, ținere de registre, organizare de bănci populare, etc.

La o școală de gospodărie pentru fete se poate pune: bucătărie, sericicultură, țesătorie, etc.

* * *

În privința disciplinelor cari să păstreze unitatea de pregătire sufletească, legea prevede o desăvârșire a materialului din ciclul I. E firesc deci, că și în acest ciclu se va păstra în distribuția materialului, același criteriu logic:

a) Disciplini cari să lămurească pe adolescent despre Dumnezeu și legăturile lui cu lumea: *Religia și Morala*.

b) Disciplini cari să lămurească pe adolescent despre mediul social: *limba și literatura românească, Istoria, Geografia, Educația și Instrucția civică*.

c) Disciplini cari să-l lămurească asupra mediului natural: *Științe fizico-chimice, Științe naturale, Comerț, Contabilitate, Higienă*.

d) Disciplina care să contribuie la așezarea minții și care să-i fie utile pentru raporturile inter-umane: *Matematică, Geometrie și Agrimensură*.

Odată fixată programa, e nevoie să se țină socoteală în executarea ei :

a) de timpul de școală și în această privință, legea prevede la art. 63 al. 2 că timpul școlarității durează minimum 5 luni cu 12-24 ore pe săptămână pentru școlile dela oraș și dela 20-24, pentru cele dela țară.

b) De numărul învățătorilor dela fiecare școală cu curs de ciclu II.

Urmează în mod firesc dar, să avem două tipuri de programe :

Unul pentru oraș și altul pentru sat.

Pe lângă aceasta alte trei tipuri de programe, după cum școlile sunt servite de un învățător, doi, trei sau mai mulți.

Cum însă legea pune în primul loc preț pe inițiativa locală a corpului didactic, se recomandă o singură programă pentru toate aceste tipuri. (Vezi programa analitică).

Această împărțire pe ore, în curs de o săptămână, este făcută cu respectul legii și ținând seama de necesitățile pedagogice de a stabili un echilibru între obiectele de învățământ și numărul de ore de lucrări practice din cursul săptămânii.

Timpul pentru executarea complectă a întregului program fiind de 5 luni într'un an, dela stârșitul toamnei până la începutul primăverii, calculat la maximum 24 ore săptămânal, face o medie pentru oraș și pentru sat ce nu depășește numărul de 800 ore.

Pentru ca inițiativa corpului didactic să-și poată avea efecte binefăcătoare, legea impune în mod obligatoriu formularea întregului program de lucru din vreme și modificarea ori aprobarea în prealabil, din partea autorităților superioare școlare.

Manualul de școală și abilitatea practică a propunătorului sunt două elemente hotărâtoare în executarea programului din acest ciclu. Presupunând pe cea de a doua ca fiind dată în urma pregătirii din școala profesională a învățătorului, rămâne deschisă problema manualului didactic.

Cartea de școală joacă un rol foarte mare : a) e o călăuză pentru învățător. b) și un îndrumător pentru elevi la care va face apel nu numai în timpul școlarității, cât și după ce va părăsi școala.

Față de aceste două roluri ce le împlinește ea, se impune o verificare a tuturor manualelor didactice și o riguroasă examinare a lor, pentru a înlătura tot ce a pătruns în învățământ pentru scopuri marcantile.

Alături de învățământ, elevul trebuie să fie pus în fața realităților vieții și condus în mijlocul naturii, pe care să învețe s'o cunoască adâncindu-i tainele.

O școală pentru viață, nu se poate decât prin contactul direct cu viața și cu natura.

Se impune deci o eșire cât mai deasă în mijlocul naturii și o înțelegere a legilor ei și a bogățiilor ei din contactul direct cu ea.

Acesta e un imperativ al pedagogiei contemporane, o necesitate a vieții noastre. Fără aceasta, cartea, devine o enigmă neînțeleasă complet de copil.

Pe lângă aceasta, cartea se va complecta cu experiența personală a elevului, școala îmbogățindu-se prin munca dascălului și a elevului cu laboratoare pentru experiență și cu aparate făcute de ei ; cu herbare, cu muzee, etc.

La disciplinele cu îndrumări estetice, elevii vor trebui să fie instruiți în așa fel încât să poată forma din când în când, expoziții de lucrări, coruri de cântece naționale și patriotice, iar în Duminici și sărbători să participe — dascăli și elevi — la serviciul divin cântând împreună întreaga slujbă religioasă.

Prin aceste manifestări, școala se afirmă în ochii popoului ca o necesitate, crește încrederea în puterea ei de educație și luminare a minții, se leagă de sufletul lui și prestigiul învățătorilor sporește ; abia atunci ea se impune ca o necesitate.

(Va urma).

Dr. Nic. Crețu.

Noui norme de educație morală.

— Considerațiuni generale. —

Sensul noțiunilor „moral“ și „imoral“ s'a limitat din ce în ce, încât astăzi cu aceste epitete se califică doar faptele săvârșite în viața socială numai sub raportul „bunei cuviințe“ sau „bunei purtări“. De aci neînțelegerea și aprecierea faptelor redusă la un mănunchi de acțiuni aprobate sau reprobate de societatea în care ne învățăm. De aci relativismul moral observat la diferitele societăți omenești în ce privește calificarea și legiferarea faptelor morale. De aci reducerea normelor la simpla „conduită“ și îndrumarea educativă, la simplă „bună purtare“.

Pentru a arăta în ce ar trebui să constea îndrumarea vieții morale, în practica de toate zilele, trebuie să redăm noțiunilor „moral“ și „imoral“ sfera lor primitivă, care cu toate că nu se mai aplică unor fapte ce au fost trecute legislației altor manifestări sociale, religioase, juridice, economice, etc., își păstrează încă dreptul de a se aplica și asupra faptelor ce fac astăzi obiectul diferitelor științe sociale.

Activitatea omenească în general este susținută de principiul reacțiunii la mediu, întrucât, în dorința lor de a exista, toate ființele vii au de înfruntat vicisitudinile mediului. Activitatea ființelor vii are de scop adaptarea la mediu și deci orice act își are finalitatea în raport cu scopul pe care trebuie să-l atingă.

Această activitate instinctivă la animale se transformă într'un conformism social la popoarele primitive, se cristalizează în obiceiuri și tocmai studiul acestor obiceiuri, acte

colective de adaptare la mediu fizic sau social, fac obiectul moralei ca știință (mos moris obicei. Levy Brühl. La morale et la science des meurs).

Activitatea individuală și socială, deși se manifestă sub diferite forme (economic, religios, juridic, politic) este supusă aprecierii în raport cu scopul pe care-l urmărește, iar toate aceste scopuri în parte nu sunt altceva, decât aspectele deosebite ale scopului final: existența individului ca individ și a societăților umane. Satisfacerea dorinței de a exista se traduce ca un sentiment de mulțumire — fericirea (eudaimonia).

În această luptă pentru existență, atitudinea de plăcere (conveniență) sau neplăcere (inconveniență), mulțumirea este fericirea sub raport biologic, iar neplăcerea este suferința sau nefericirea. Existența presupune deci luptă, lupta aduce suferință, deci existența (dorința de a exista) nu este fericire, iar pentru a atinge fericirea ar trebui să ajungem „non existența“ (nirvana budistă — suprimarea voinței de a trăi la Schopenhauer). [UJ / Central University Library Cluj](#)

Din acest mod de a înțelege morala ca studiu al activității omenești îndreptată către o bună adaptare la mediu, activitatea desfășurată în vederea scopului pe care trebuie să-l atingă menținerea în viață — existența — reies toate problemele cu care trebuie să se ocupe morala ca știință și astfel avem: scopurile activității ca *idealuri*; *faptele* ca activități individuale sau sociale și care pentru a-și ajunge scopul trebuiesc îndrumate prin *norme* (legile sau normele morale), aprecierea faptelor în raport cu scopul — *valorile sau criteriile morale* — dacă fapta a corespuns sau nu — *sanctiunea morală* — și întreaga activitate către scopul final — existența sau *fericirea*. Cum trebuie apreciată și îndrumată activitatea omului în genere și a copilului în special pentru atingerea scopului final al vieții — fericirea bazată pe însuși tendința de evoluție a societăților și a ființei umane, este scopul acestui articol. Ținând seama de același principiu de mai sus — al reacțiunii în vederea unei cât mai bune adaptări pentru a satisface dorința de a exista, observăm că individul se manifestă și activează în viața sub im-

periul celor două instincte prin care se realizează existența, instinctul de conservare individual și al speciei. Trecând de la o viață și activitate individuală către una colectivă desfășurată în societate, evoluția omului în genere se face de la o activitate egoistă către una altruistă, de la o activitate impusă de mediu (eteronomă) la una liber voită (autonomă). În educația morală trebuie deci să ținem seamă pe deoparte de scopul activității ce va desfășura, iar de alta de însăși structura psiho-fizică a individului.

Chiar din cele mai vechi timpuri, dar mai ales în epoca actuală, omul trăește prin societate și pentru societate. Existența lui, mai mult sau mai puțin fericită, depinde de societate. Un Robinson n'ar putea trăi. Omul primește de la societate prin educație intenționată (în școală) sau neintenționată (prin contactul cu instituțiile și formele de viață socială) nu numai ajutorul necesar în lupta pentru existență, dar chiar logica și sentimentele acelei societăți. Nu suntem individualități decât prin abstracție. Rostul educației morale este dar socializarea individului și în acest mod trebuie să înțelegem că: educația intelectuală, fizică, estetică și religioasă nu sunt decât aspecte ale educației morale care se confundă cu educația integrală. De aci și consecința pedagogică în ce privește putința de a generaliza și scoate norme de conduită din toate ocaziunile pe care ni le oferă aceste aspecte ale educației.

* * *

În procesul educativ copilul primește de la societate (prin unitățile care o compun: familie, școală, națiune), atât senzual valorilor morale, cât și idealurile pe care trebuie să le înfăptuiască... și activitatea pe care o va desfășura. Primește deasemenea cunoștințele de care va avea nevoie, sentimentele ce-i vor susține activitatea și deprinderile utile viitoarei lui activități în cadrul unei profesii și pentru interesele generale ale societății din care face parte. Viața socială, atât în desfășurarea ei istorică precum și în manifestările ei actuale, ne oferă destule procedee prin care educația morală se desăvârșește, așa încât e de ajuns să analizăm modul cum se face această educație în masă, intenționat.

sau neintenționat și să scoatem destule procedee de educație metodică în școală. Să analizăm câteva exemple din care se pot desprinde destule procedee deja utilizate și care au dat rezultate și să vedem cum s'ar putea aplica și de noi.

Interesele vitale ale națiunii germane înainte de războiu se manifestau printr'o puternică dorință de expansiune, de dominație a lumii (mai ales asupra celei coloniale) datorită convingerii că națiunea germană este rasa cea mai bine înzestrată, deci cea mai superioară și că ei îi revine menirea de a domina și de a fi îndrumătoarea — dacă nu chiar politică — totuși culturală a întregii lumi. (Deutschland über alles). Profesau că menirea lor în viața omenirii este susținută chiar de Dumnezeu (Gott mit uns).

Această convingere despre superioritatea lor era susținută și de știința oficială, era manifestată în scris și în alte manifestări sociale (Opera de biologie rasistă a contelui de Gobineau este un puternic exemplu asupra acestei convingeri, muzica și poezia patriotică germană o susțin). Filozofia națională prin Nietzsche — voința de putere (supra omul), a fost motorul acțiunii sociale și de propagandă și fundamentul convingerii care a deslănțuit războiul european. Anglia s'a opus — din interese cunoscute acestei expansiuni. Lupta se dădea în fond între Germania și Anglia. Acțiunea, odată deslănțuită trebuia întreținută de sentimente puternice; deaceia o intensă propagandă și o metodică cultivare a sentimentului de ură și răzbunare împotriva Angliei, a dublat acțiunea militară împotriva acesteia, în timpul războiului. Au utilizat toate procedeele pentru a infiltra în sufletul poporului german această ură. Publicațiunile din timpul războiului o dovedesc. Au recurs la sugestii ingenioase ce aveau darul de a se insinua și dezvolta în suflet, încât pe cărți poștale, pe armament, pe efecte militare, reclame alimentare, piețe publice, manuale didactice se putea citi mereu „Gott strafe England“ (Dumnezeu să pedepsească Anglia).

Dacă analizăm procedeele pe care le utilizează astăzi Uniunea Sovietelor pentru îndrumarea tineretului către idealul comunist, sau cele utilizate de Statele Unite, capitaliste, ale Americii de Nord, observăm că nu omit nici chiar

procedeele de reclamă comercială pentru a sădi în sufletele tuturor convingeri și sentimente pentru idealurile pe care doresc să le atingă. Dacă ne gândim numai la propaganda prin radio căpătăm indicații suficiente asupra procedeele ce se utilizează astăzi pentru educația morală a popoarelor în vederea idealurilor sociale ce le urmăresc (ora copiilor, ora națiunii, ora sătenilor, ora industrială, etc.) Ori încotro ne-am întoarce privirile și am observa atent, am descoperi intenție de convingere pentru o anumită idee, intenție de a stârni anumite sentimente, intenție de a sugera anumită activitate.

Aceste observațiuni ne-au determinat să extragem pentru uzul educației morale în școală câteva procedee de educație morală, care, sistematizate fac apel la toate funcțiunile sufletești ce intră în joc în activitatea pe care o desfășoară individul în viața socială. Distingem deci în actul moral (sau act pentru adaptare la viața socială) un *element intelectual*, de convingere, *unul sentimental* — de susținere — și o *deprindere* de execuție a actului.

Vom analiza pe rând din punct de vedere psihologic și social aceste aspecte ale faptului moral, pentru a vedea cum se pot antrena în acțiunea educativă prin școală.

(Va urma).

Prof. Gh. Bronzetti.

Un nou procedeu pentru cotarea elevilor.

Psihologia pedagogică aplicată astăzi în școală se găsește într'un impas. Pe de o parte aprecierea *legală* a elevilor cu note ce privesc valoarea cunoștințelor însușite, pe de altă parte tendința de a se lua în considerare și aptitudinile (mai ales intelectuale) ale elevilor. Cotarea lor — sub aspectul învățământului nu găsește în examenul psihologic al inteligenței globale și funcțiunilor sufletești decât o indicație, care, dacă nu pretutendeni, cel puțin în marea majoritate a cazurilor nu este luată în seamă.

Pentru o mai justă clasificare a elevilor — ținând soco-

teală și de munca ce o depun pentru însușirea cunoștințelor și de posibilitățile sufletești cu care sunt înzestrați, dăm mai jos un procedeu care ar putea fi aplicat de învățători și care ar putea da și sugestii pentru soluționarea problemei cotării elevilor în școală.

Elevii primesc la studii *note* pe baza cărora li se face o *medie* care este simbolul capacității lor pentru cunoștințele primite.

Printr'un examen psihologic li se dă — în urma împărțirii vârstei mintale prin cea cronologică — un cât intelectual. Notele sunt dela 1—10, iar câtul intelectual variază în jurul cifrei 1, care inseamnă normal; fracțiunile ce depășesc peste 1 — supradotare — iar cele ce lipsesc până la — mediocritate.

Elevii cari au media între 7—10 sunt considerați ca elevi buni, iar cei cari au câtul intelectual dela 1—1,40 ca elevi bine dotați.

Prin înmulțirea mediei cu câtul intelectual iese o medie nouă care are avantajul de a scoate în relief pe elevii care muncesc și care sunt bine dotați și a reduce la adevărată lor valoare pe cei care muncesc dar nu sunt bine înzestrați, sau sunt bine înzestrați dar nu muncesc destul și a reduce la un nivel real pe cei puțin dotați și lenși.

Câteva exemple care ar putea fi variate de fiecare, arată că acest procedeu ar putea fi utilizat până la legiferarea lui sau a altuia, în practica școlară la cotarea și clasificarea elevilor pe baza cunoștințelor și a examenului psihic al inteligenței.

Exemple :

Media la studii	Câtul intelectual	Media comună
9.14	1.26	11.52
9.14	0.92	8.41
6.58	1.26	8.29
8.26	1.35	11.15
8.26	0.92	7.60
6.58	0.86	5.66

Prof. Gh. Bronzetti.

Societățile de lectură ale elevilor.

Cunoașterea individualității elevului, atât de variată astăzi în «secolul, copilului», nu mai poate fi pentru educator o problemă necunoscută și mai ales una a cărei scop n'ar fi desul de definit. Nu mai e posibilă o educație, ce urmărește formarea de caractere morale, de puteri creatoare bazate pe autonomie și inițiativă personală, fără această cunoaștere a individualității și fără a ne adapta ei. Adevărul acesta îl spunea, printre mulți alții, și Pestalozzi: «Materialul cu care lucrează educatorul este omul (copilul), pe care trebuie să-l cunoască de aproape și exact, întocmai cum cunoaște grădinarul legumele din grădina sa.»

Nu forțat de Art. 118 al. c. din Legea din 1934, să procedeze la complectarea «carnetelor individuale», căci, în definitiv, acestea ar putea și lipsi — dar bazat pe convingerea ce are asupra necesității acestei cunoașteri, în atingerea cât mai repede și integrală a scopului urmărit, adică în vederea promovării educației și învățământului; și mai ales a dragostei nețărmurite ce poartă micilor copii și slujbei ce și-a luat. În felul acesta va realiza nu numai scopul suprem al educației dar va naște acea prietenie indestructibilă între elev și educator, necesară nu numai în timpul școlarității copilului, dar mai ales în viața de mai târziu.

Educatorul va trebui să dea copilului prilejuri variate de manifestare — provocate sau spontane — unde va putea să observe funcțiile și aptitudinile sufletești în toată varietatea lor. Va promova jocul și activitatea liberă — cu maximum de spontaneitate — ca fiind momentele cele mai potrivite pentru cunoașterea individualității.

Iată cum societățile de lectură ale elevilor, cu organizația și sistemul celor din școalele secundare, pot fi de un real folos educatorului și în această direcție.

În posesia unei biblioteci a clasei sau a școlii, a unor reviste săptămânale sau lunare, procurate din economiile lor și a celor ce i-au precedat, elevii se întrunesc, odată pe săptămână — sub președinția celui ales — pentru a executa programul și a-și împărtăși unora-altora cele cetite sau auzite din bătrâni.

Cât de înălțătoare și plină de viață poate să fie o asemenea societate de elevi! Folositoare nu numai pentru cel ce urmărește un studiu asupra individualității fiecăruia, ci mai ales folositoare și instructivă pentru elevii acelei societăți. Câtă libertate și ce câmp vast de producție și manifestări li se oferă copiilor, ocazii binevenite pentru a observa înclinările și preferințele lor pentru anumite feluri de activități. Fiecărui elev i se dă prilejul — și e o emulație fără margini — de a ceti o bucată frumoasă sau compoziție, a povesti sau a spune o ghicitoare; a recita, cânta, dansa sau a distra societatea cu interesantele jocuri de limbă.

Prilejuri de a observa copilul nu numai din punct de vedere fiziologic, dar mai ales starea psihologică, cu manifestările intelectuale (inteligenta socială, gradul de inteligență și funcțiunile de gândire mai izbitoare, spiritul critic), de temperament (nota specifică și tipică), caracter (inițiativa, încrederea în alții, simțul responsabilității, perseverența, voința) și atitudinea etică (simțul dreptății respectul adevărului), pentruca la sfârșit să ne putem face o idee clară despre aptitudinile și talentele speciale pe care le posedă (conducător, organizator, muzicală, literară, lingvistică etc.)

Deprinderea de-a cugeta prin ei înșiși și cu eforturile personale; exercițiile de responsabilitate, de curaj, de aptitudini; susținerea conștiinței și simțământul demnității fiecăruia, ne vor forma personalități, în cari să te poți încrede oricând, spre binele lui și societății întregi.

Iată deci, cum societățile de elevi — în mod indirect — vin în ajutorul educatorului, servindu-i astfel în orientarea profesională ce trebuie s'o dea fiecăruia.

Prin mijlocul unei atari societăți, nu numai că le-am format elevilor deprinderile necesare viitorilor cetățeni liberi, dar le-am da în timpul vieții școlare, intuiția vie a vieții sociale... democratice.

Și... «un asemenea cerc — zice Collard — bine organizat nu este numai complementul util al învățământului și un excelent instrument de muncă și de dezvoltare — ci și un mijloc din cele mai eficace și mai prețioase spre a deprinde pe tiner (elevi) cu vorba și cu discuțiunea».

Incercați și vă veți convinge!

Iacob Vescan.

S'aude pe Mureș.

Ardealule mândru, Ardealule sfânt
S'aude pe Mureș iar doina străbună:
Martirii tăi falnici privesc din mormânt
Și dorm răsbunați sub glia străbună!

Gemuț-ai, odată sub biciul strein,
La Turda'n câmpie ți-au frânt Voivodul,
Dar astăzi sfârșite-s și lacrimi și chin
Și vesele imnuri înalță norodul.

Ardealule falnic, Ardealule bun,
Înalță spre ceruri glas aspru și tare
Deslănțue'n tine elanul străbun,
Din viața întreagă tu fă-ți sărbătoare.

La Turda voivodul tresare'n mormânt
Și falnic și-arată făptura în lună ;
Ardealule mândru, Ardealule sfânt,
S'aude pe Mureș iar doina străbună.

C. Ștefănițu.

Impresii dintr'o excursie școlară.

(Continuare)

Ziua e frumoasă. Soarele își trimite tot mai stăruitor smocul său de raze, cuprinzând într'o văpae întreaga atmosferă. În vagon e căldură aproape insuportabilă. Copiii se rânduiesc la geamurile deschise căci curentul ce se formează din fuga trenului le face nespus de bine. Toți sunt veseli. Discutăm despre cele văzute în ultima localitate; despre ospitalitatea comarnenilor, despre frumusețea locurilor, despre economiile ce le-am făcut, căci în Comarnic n'am cheltuit nici un ban... Trecem apoi la localitatea care vine: *Câmpina*. Fiecare copil spune tot ce știe în legătură cu ea și amintesc toate regiunile petrolifere din România. Provoacăți de noi ne pot spune că țara noastră ocupă locul al 6-lea în producția mondială, înaintea ei fiind Statele Unite, Rusia, Mexico, Venezuela și Persia.

Pe peron suntem primiți de Dl. Cristea — originar din Moinești, ajuns funcționar la rafinăria de aci. Grăbit — ștergându-și broboanele de nădușeală ce-i împodobiau fața — ne urează bun sosit, ne instalează în trăsurile special aduse și o luăm repede spre oraș. Foarte volubil dl. Cristea ne pune în curent cu tot ce a aranjat pentru noi: „primăria a aprobat suma de 2000 lei pentru masa dela prânz, care este pregătită la școala de menaj; dormitorul îl aveți la școala de meserii, iar serbarea o veți da în sala cinematografului care e și sala de teatru. Eu nu vă urez decât succes și să vă simțiți la noi ca la niște prieteni buni, ca la dv. acasă“.

Își poate închipui oricine bucuria noastră. „Am întocmit

și programul pentru vizitarea orașului — continuă d-sa —
— a școlilor, a rafinăriei, a vastelor ateliere mecanice, etc.“
La școala de menaj suntem întâmpinați de întreg corpul
profesoral în frunte cu d-na directoare. Cu o dragoste ma-
ternă d-nele profesoare mângâie copiii, îi invită la umbra
deasă a nucilor din curte, le cer explicații în legătură cu
excursia, cu drumul, cu tot ce au văzut. În sufragerie masa
este cu mult gust aranjată de eleve și pe lângă mâncarea
delicioasă, surpriza zilei o constituie câte o respectabilă por-
ție de înghețată, la apariția căreia copiii fac ochii mari. Vi-
zităm apoi școala, admirăm curățenia, ordinea, gustul cu
care sunt aranjate și ornate sălile.

Cerul s'a acoperit cu un strat ușor de nori și un vâ-
tisor răcoritor adie dinspre miază-zi. Căldura caniculară din
timpul zilei s'a ameliorat simțitor, dându-ne posibilitatea să
ne mișcăm mai în voie. Vastele instalații și proporțiile uria-
șe ale rafinării din Câmpina fac din ea una din cele mai
mari distilării de petrol din întreaga Europă. Colindăm câ-
teva ceasuri toate încăperile, tot paianjeniișul de țevi și re-
zervoare, asistăm la încărcarea vagoanelor cisterne și ne
gândim la furnicarul de motoare și mașini pe cari le pun
în mișcare benzina și petrolul românesc.

Porțile atelierelor mecanice sunt larg deschise. Morma-
ne de fier, de vagoane, de țevi, de roți, de osii, de piese
uzate, de resturi de tot felul stau gata să fie modificate și
transformate în obiecte utilizabile. Sgomotul asurzitor al ma-
șinilor, bătăile regulate ale ciocanelor automate, uruitul ma-
caralelor, bâzâitul supapelor, ne țintuesc pe loc, ne înfrico-
șează și ne întrebăm dacă nu e periculos pentru noi să
pătrundem cu copiii înăuntru. Dăm ordinele necesare să nu
se apropie nimeni de mașini, să nu pună mână pe nimic și
să se grupeze toți în jurul nostru. Din cuptoare se scot bu-
căți enorme de fier înroșit, cari sub acțiunea ciocanelor au-
tوماتe și a dibăciei lucrătorilor iau forme neașteptate. Trans-
formările se produc așa de repede și așa de radical încât
n'ai crede că din resturi pot să se facă cele mai variate
piese, cari șlefuite la strung și sfredelite cu multă ușurință,
pot avea cele mai dese întrebuințări. D'apoi topitoriile de

fier! E așa de grozav să vezi scoțându-se fierul în stare lichidă și pericolul permanent la care sunt supuși lucrătorii în fiecare moment, încât nu dorești să fii în pielea lor niciodată. Cu multă precauțiune suntem conduși aproape de cazanele unde clocotește fierul. Printr'o fereastră se poate vedea marea de foc ce este în interior. Portița se deschide și lichidul iese mâniaș — scânteind; se rostogolește în vasele aduse și susținute de macarale. Le urmărim până ce sunt turnate în forme. Copiii au înlemnit și n'au gust de vorbă. Abia afară își vin în fire. „Nu vom uita niciodată cele ce-am văzut aici“ ne spun unii. „Ce ușor învățăm noi la școală și cu câtă greutate și pericol se lucrează aici, în ateliere,“ continuă alții.

Serbarea ne reușește și este tot așa de apreciată ca și la Bușteni. A doua zi plecăm tot așa de veseli spre Ploești.

Suntem întâmpinați cu multă amabilitate de dnii Marinescu și Corneliu Ionescu cari ne conduc și ne arată frumusețile orașului. Cu multă plăcere constatăm că colegii prahoveni au un cămin prevăzut cu săli speciale de cinema și teatru, cantină, dormitoare, spălătoare, etc. Ni se dă și o masă bogată la cantină, după care copiii se pot odihni în dormitoare până la ora 4.

La orizont încep să se desemneze primele turnuri ale metropolei. Copiii dau semne de neliniște curioși să vadă cu ochii cel mai mare și mai frumos oraș al nostru. Nu ne așteaptă nimeni . . . Aici suntem prea mici și neînsemnați ca să fim așteptați de cineva . . . Toate forțele noastre trebuiesc puse la încercare ca să ieșim bine și de data aceasta. Puhoiul de lume se revarsă spre esire. E seară și încă nu știm unde vom dormi. Cu multă greutate ne instalăm la școala superioară de Arte și Meserii. Ieșim în oraș ca să-l poată vedea copiii când e luminat.

Grădina Cișmigiu e feeric luminată. Vegetația abundentă, distracțiile și răcoarea serii o face neincăpătoare pentru publicul care năvălește din toate părțile. Câteva bărci străbat apele liniștite ale lacului. Luminile multicolore, care se sting și se aprind mereu dau un aspect de basm întregii pri-

velişti. Bulevardul Elisabeta e scaldat într'o mare de flacări cu reclame de tot felul. Maşini, tramvae, trăsuri, lume de nu poţi străbate. Ne furişăm prin toată această mulţime ieşită ca din pământ. La fiecare pas suntem întrebaţi şi admiraţi. O luăm pe Calea Victoriei şi ajungem iarăş de unde am plecat. Copiii adorm cu zâmbetul pe buze, fericiţi că sunt în capitala ţării. A doua zi ne găsim o gazdă mai bună, dormitoare mai confortabile şi o primire prietenoasă la Căminul casei corpului didactic. Incepem seria vizitelor la ziarele : „Universul“, „Dimineata“ şi „Curentul“ unde ni se arată cele mai moderne şi mai perfecţionate maşini de cules şi de tipărit marile cotidiene, atelierile de zincografie, birourile, etc. După ce suntem fotografiaţi şi asiguraţi că vom apărea la „gazetă“ . . . ni se împart nouă şi copiilor o sumedenie de reviste şi ziare. Masa o luăm la unul din restaurantele „Herdan“ împărţind copiilor câte două porţii de mâncare a câte 7 lei. Mai ieftin nici că se poate . . . Căldura înăbuşitoare ne forţează să ne odihnim până târziu. Spre seară vizităm cheiul Dâmboviţei, palatul justiţiei, biserica „Domniţa“ Bălaşa“, patriarhia şi Camera deputaţilor. Peste tot suntem impresionaţi de măreţia lucrărilor, de stilul arhitectonic în care sunt executate şi de ansamblul pe care-l formează. Viaţa care pulsează aici radiază şi dă tonul întregii noastre mişcări culturale, morale şi artistice. Copiii sunt numai ochi şi urechi — văd şi aud tot ceiace ei foarte vag învăţaseră din cărţile de şcoală, despre capitala ţării.

După masa de seara — luată în aceleaşi condiţiuni ca şi la amiază — ducem copiii la odihnă; de astă dată în paturi moi, cu cerşafuri şi perne albe, cu pleduri. Dormim la etajul al III-lea. Geamurile sunt larg deschise. Odată cu aerul răcoritor al nopţii pătrund până la noi sgomotele şi acordurile unei orchestre din apropiere. Copiii adorm unul câte unul. Inchidem cu grije toate geamurile ca nu cumva să fie luate drept uşă în timpul nopţii şi să se prăbuşească cineva în gol . . . Ne îngrozim la acest gând şi le controlăm încă odată.

A doua zi o luăm iarăş la drum; de data aceasta cu tramvaiul. Ne oprim la cimitirul Belu. Un convoiu trist şi

îndoliat pătrunde tocmăi înăuntru pe poarta spre veșnică odihnă . . . Rătăcim printre morminte până ce paznicul ne arată un mormânt modest ce se ascunde la umbra unui tei. E locul de veci a celui mai mare și mai reprezentativ dintre poeții noștri: Mihail Eminescu. După ce a colindat toate ținuturile românești, prin Austria și Germania tot în pământul și sub teiul, atât de drag lui, și-a găsit locul unde să-și odihnească rămășițele. Căci singur și-a cântat:

*Reverse dulci scânteii
A tot știutoarea
Deasupra-mi crengi de tei
Să-și scuture jloarea.*

Poposim câteva clipe la mormântul marelui poet iar copiii depun un frumos buchet de lalele la căpătâiul său. E făcere adâncă. Nu-l tulbură nimeni. Vântul se joacă în frunzele teiului ce străjuiește mereu pe cel ce l-a îndrăgostit așa de mult. Voiculescu recită din neuitatele-i versuri:

*Când voiuri mari iubito, la creștet să nu-mi plângi;
Din teiul sfânt și dulce o ramură să frângi,
La capul meu cu grijă tu ramura s'o'ngropi,
Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi;
Simți-o-voiu odată umbrind mormântul meu . . .
Mereu va crește umbra-i, eu voiu dormi mereu . . .*

Copiii oftează adânc și privesc cu tristețe la chipul senin depe monumentul ce i s'a făcut. Rămâne apoi veșnic cu teiul . . .

În altă parte găsim — aproape părăsit — mormântul neîntrecutului mănuiitor al versului, al celui mai cunoscut și popular poet: Gh. Coșbuc.

Simplu, cu grilașul învechit, cu o cruce strâmbă, cu câteva flori sălbatice, mormântul este uitat de toți, aici la marginea cimitirului. Par'că ne sună în urechi versurile pline de avânt, de poezie și de neîntrecută muzicalitate pe care le-a scris cândva . . . Ne plecăm genunchii și depunem și aici un buchet de flori. Clopotul bisericii se tângue jalnic și sunetul metalic se pierde în văzduh . . . Cu ochii în lacrimi un copil recită:

*Prin pomi e ciripit și cânt
 Văzduhu-i plin de-un roșu soare
 Și sălciile'n albă floare
 E pace'n cer și pe pământ,
 — Răsufllul cald al primăverii
 Adus-a zilele 'nvierii.*

Prindem într'un clișeu momentul impresionant care ne va aduce aminte și nouă și copiilor de cei câțiva metri pa-
 trați unde stă deapaururi Coșbuc. De jur împrejur se răsfață
 cele mai frumoase și mai luxoase cripte și monumente. Sunt
 ale oamenilor bogați. Coșbuc, ca și toți cari ies din comun,
 a fost sărac. Trecem apoi pe la mormântul marelui B. P. Haj-
 deu, a lui E. Gârleanu și pe la mormântul poetului subtil și
 delicat St. O. Iosif. Ne oprim pela fiecare. Vorbim copiilor
 despre marii învățați, despre oamenii cari au susținut și au
 înflăcărat prin scris conștiința noastră națională oridecâteori
 a fost nevoie și că îndeplinirea idealului național li se dato-
 rește și lor în bună parte.

După masă vizităm Ministerul Instrucțiunii, galeriile La-
 fayette, librăriile Socec și Cartea Românească; arătăm copii-
 lor Banca națională, Palatul Regal, Universitatea, palatul poș-
 telor, etc.

În a treia zi vizităm parcul Carol, muzeul militar unde
 putem vedea și avionul cu care s'a întors în țară M. S. Re-
 gele Carol al II-lea și mormântul eroului necunoscut, iar du-
 pă masă muzeul zoologic dela Șosea.

În toate cele trei zile cât am stat în București grijă cea
 mare a fost de a feri copiii de prea mari oboseli, în care
 scop am călătorit mai mult cu tramvaiul; (Cheltuețele cu de-
 plasările au întrecut pe cele făcute pentru masă și pe care
 noi nu le prevăzusem de acasă), am lăsat mult timp pentru
 odihnă; (copiii dormeau și după masă); nu făceam nici un
 drum inutil și feream copiii de orice neplăceri sau frică din
 cauza circulație — mai ales la traversatul străzilor. Totdeau-
 na excursioniștii erau în jurul nostru și executau cu strictete
 toate ordinele cari se dădeau. Astfel nu s'a înregistrat nici
 cea mai mică neplăcere, deși uneori pericolele erau destul
 de mari.

Seara plecăm spre Brăila.

I. Comănescu.

Natura în poezia poporană.

Citesc România Pitorească de Al. Vlahuță și scriu sub impresia acestei lecturi. Câtă bogăție de frumusețe, ce armonii de culoare și așezare, ce minuni și bucurii de raiu descopere pământul românesc cui le caută și vrea să le cunoască. Peșteri adânci cu umbre misterioase, cu chipuri ciudate de stalactite și stalacmite, cu șopotiri tainice învăluite în atmosferă de legendă și basm. Vârfuri de munți înzăpezite până în luna lui cupțor. Culmi mărețe acoperite de codrii seculari. Plaiuri încântătoare împodobite cu buchete fântastice de tei și mesteacăn. Poeni de frumusețea poveștilor. Lacuri cari ca niște oglinzi de argint reflectează azurul minunat al cerului de vară. Văi răcoroase și câmpii care își răsfățâ bogăția lanurilor ca sânurile ispitoare de nimfe.

Pentru orășan aceste frumuseți ale naturii românești sunt un minunat prilej de contemplare, admirabile motive de emoție estetică dusă uneori până la extaz, cadru de desfătare, de petrecere, de însănătoșire trupească și sufletească.

Pentru țăran ele sunt mai mult: El nu poate concepe viața fără natură. Și se închină, o iubește îi pretuește frumuseța, se consideră parte indistructibilă a ei, o însufletește și îi împrumută caractere omenești. Decând s'a pomenit natura i-a fost soră dulce și iubitoare, mamă binecuvântată și blândă, azil credincios în vremuri de restriște, biserică de închinare și preamărare. Viața sa de agricultor și de păstor îl integrează trupește și sufletește în fenomenele naturii. Și face din natură tovarășe de bucurii și de plăceri, de necazuri și de dureri.

Cântecele sale de dor și jale, baladele, colindele, basmele — întreaga sa literatură — arată dragostea nemărginită față de natură, atașamentul său sufletelesc indisolubil față de ea.

Aproape toate cântecele încep cu: «Frunză verde»; colindele cu: »Florile dalbe»; basmele povestesc de grădini minunate cu fructe de aur, de castele și palate fermecate, înconjurate, de tot felul de arbori și poziții pitorești. Nu există colțișor din țară care să nu-și aibă legenda împletită din fire de vrajă și miraculos.

În cei o mie de ani cât au năvălit popoarele barbare și mai pe urmă în cei o sută și mai bine de ani de persecuții și chinuri fanariote și în atâția și atâția ani de persecuții și prigoniri naționale și religioase în Ardeal, singurul scut și armă de apărare a românului, salvarea lui dela primejdie și dela moarte a fost codrul. Fire sensibilă și iubitoare, românul îi îndrăgește singurătatea, pătrunde tainele misterioase pe care le șoptesc pâraele limpezi și răcoroase, înțelege melodia pe care o cântă frunzele și-i prețuește tăcerea mult vorbitoare a stâncilor de granit. Toamna când vânturile reci prevestesc fiorii de gheață ai zăpezii și el trebuie să părăsească codrul, se despărțește cu greu și i se pare că plâng frunzele după el.

*«Eu mă duc, codrul rămâne,
Plânge frunza după mine.»*

Inchis în sărăcia casei, lângă vatra pe care-și mistue vlagă câteva vreascuri, pe timp de iarnă, tânjește după libertatea codrului, își îndreaptă ochii spre coastă și exclamă:

*„Primăvară, mama noastră,
Suflă gheața din fereastră,
Du zăpada de pe coastă“.*

Cu vremea primăvara îl ascultă. Scoate ghiociei și topo-rași pe la rădăcini de arbori, îngână muguri binemirositori de frunze și flori și amuțește glasul sălbatic al crivățului. Saltă inima românului de bucurie. Intră în mijloc de codru des și-i cântă imn de slavă și preamărire:

*Codrule, Măria Ta!
Lasă-mă sub poala ta
Că nimic nu ți-oi strica,
Făr'o creangă ți-oi pleca,
Să-mi atârn pușculița.*

sau :

*Crești pădure și te'ndeasă
Numai loc de-o casă-mi lasă :
Loc de-o casă și-o cărare
Să mă duc la mândra'n vale.*

Altă dată mândra îi e tovarășe de hoinăreală prin pădure și codrul devine confidentul dragostei lor tănuite :

*„Pădure, dragă pădure,
Nu mă mai spune la lume
C'am vârat o vară'n tine
Cu mândruța lângă mine.
Las, să mă spue frunza
Că ea mi-a ținut umbra
Să mă spue crengile
C'alea-mi știu dorurile.*

Cu vremea omul îmbătrânește. Simte nevoia de odihnă și liniște sufletească. Perspectiva pericolelor ce-i amenință viața în sat îl oprește însă în singurătăți nemărginite și atunci din inima lui zdrobită de suferinți picură melodii triste de elegie :

*„Arde-mi-te-ar codru des,
Văd bine că s'a ales
Din tine să nu mai ies.
C'am intrat copil blajin
Și-acum sunt moșneag bătrân,
Și-am intrat făr' de mustață
Și-acuma-s cărunți la față.“*

Sau alta de o frumuseță incomparabilă :

*„Trage bobii și-mi ghicește
Omul dece' mbătrânește
Codrul dece vestejește.
Omul de inimă rea
Codrul de zăpadă grea.*

Poezia munților e tristă, mai ales în Transilvania :

*„Munții noștrii aur poartă,
Noi cersim din poartă'n poartă.“*

* * *

*Munților ce vă mândriți
Că din aur viscoliiți,
Astăzi mâine cine știe?
Nu-ți fi și voi sărăcie.*

Mă gândesc la Miorița, cea mai frumoasă podoabă a literaturii populare, mărgăritor, poate, fără seamăn în literatura cultă :

*„Pe un picior de plaiu
Pe-o gură de raiu . . .“*

Imagine măreață, metaforă strălucită, comparație fără seamăn, pe care numai o dragoste nemărginită a putut s'o creieze. Nicăirea nu am găsit redată mai bine dragostea până la confundare cu natura ca în peisajul cu alegoria morții Moldovanului fatalist :

*„Iar tu, de omor,
Să nu le spui lor,
Să le spui curat,
Că m'am însurat
C'o mândră crăiasă,
A lumii mireasă;
Că la nunta mea,
O căzut o stea;*

Voi mai aminti numai câteva versuri și un portret, din care se va vedea cu ce măiestrie se pricepe poporul să mânuiască imaginile din natură creind cu ele metafore fără pereche:

*Așterne-te drumului
Ca iarba pământului
La bătaia vântului.“*

* * *

*„Mândru ciobănel
Tras printr'un inel.
Fețișoara lui,
Spuma laptelui;
Mustăcioara lui,
Spicul grâului.*

Frumusețile naturii românești și-au găsit în poetul anonim al poporului un cântăreț vrednic de ele.

N. Ciorogariu.

Copilul din lemnărie.

În urma unor acuzații dovedite prin ancheta domnului revizor, alaltăeri am fost chemat înaintea consiliului de disciplină. Pot să-i spun oicui, pentru ce. Tribunalul de care aparțin, prin cineva — vreun binevoitor desigur — mi-a urmărit activitatea extrașcolară, redusă la o asiduă colaborare la câteva reviste și ziare socialiste. Printre ele e una numită „Făclia muncitorului“ în care publicasem o schiță din viața școlarilor mei. Era vorba acolo, de un copil de muncitor, muncitor din genul aceloră ce lucrează două zile în săptămână, iar patru își duc pe umeri, degeaba, săcurea și capra de tăiat lemne, întrebînd dela casă la casă, cine are nevoie de îndeletnicirea lui. Orașul era prea mic pentru câți tăetori de lemne avea. Așa că Nuțu și frățeții săi ar fi rînjit de foame, dacă mama lor nu venea seara cu șorțul încărcat de bucate, ba și ceva bani, dar și cu degetele umflate și jupuite de tăria leșiei. Numai bieteles femeii știu ce înseamnă să stai cu spinarea îndoită asupra albiei o zi întreagă. Dar să stai șase, apoi alte șase, și alte șase; de 52 ori șase zile, numai ca să astupi șase guri și să îmbraci șase trupuri. Și, le-ar fi împlinit muma lui Nuțu și cele 52×6 zile, însă, astăiarnă o bronhopneumonie a ținut-o în pat aproape opt săptămîni. Cît au suferit ei toți, nimeni n'o știe. Nuțu l-a văzut pe tat-su de multe ori cu obrajii scufundați în cuibul palmelor plîngînd. Totuși, copilul era printre cei dintîi, dimineața în clasă. Avea mult sîrg și dragoste de carte. Mi-a spus odată, că ar vrea să se facă și el „domn“, să urce scările școlilor înalte și să pătrundă taina cărților. Cam pe vremea cînd muma-sa zăcea, s'a întîmplat un lucru nemaipomenit în viața școalei de stat din R.

Intr'o dupămasă, 'mi-aduc aminte că aveam caligrafie și desen, o fetiță, înainte de a intra eu în clasă, îmi ieși înainte cu ochii umflați cît cepele de plîns, și-mi spuse că Nuțu Coste, pela

amiază cînd a eșit ea afară, i-a furat mîncarea din traistă și i-a mîncat-o. Mi-a arătat corpul delict: o ulcică de lut, ce fusese plină cu fasole rîșnită și legată la gură cu o bucată de pînză. Fețița exagerase. Nu i-a furat toată mîncarea: bruşul de mămăligă i l-a lăsat neatins. M'a emoționat fapta băiatului. Nu m'a dus gîndul la concluzia etico-pedagogică „cine fură azi un ou, mîine fură un bou“. Gestul lui Nuțu m'a dezarmat, mi-a derutat pentru un moment, orice înțelegere. Nu-mi venea să mai intru în clasă. Rezemat de spatele unei bănci hîrbuite depe coridor, am închis ochii, și ca să am certitudinea că nu-mi vor trăda licăririle de lumină din suflet, am tras peste ei coviltirul pleoapelor apăsîndule cu două degete.

— E cert că a furat . . . A furat mîncarea din gura unei copile . . . Nuțu Coste a furat! Nu interesează ce a furat. E hoțul, banditul în embrion. Dar, îndată mă stăpînea controversa: ca să fie hoț, depinde de ce a furat; Nuțu Coste *încă* nu e hoț! Par'că se făcu un arc de lumină în jurul numelui lui: Nuțu Coste hoț? Aide, fii serios omule! Copilul acela palid și blînd, cu ochii de culoarea cerului spălăcit, care umblă fricos călcînd în vîrfurile ghetelor printre ceilalți, să o fi luat? Incep să cred din ce în ce mai mult spusă copilei. Gîndul mă duce la familia băiatului. Înțeleg tot. Dar nu voi arăta-o aceasta colegilor lui. Iau hotărîre de cinci ori să deschid ochii, însă nu îndrăsnesc. Mi-e teamă de lumina *de afară*. Aș fi vrut să stau așa orb, surd, mut, și, dacă s'ar fi putut, ași fi gonit și spiritul din mine. Un sgomot pe sală (întrase purceii directorului pe ușa din dos) mă smulse din această apatie. Cînd văzui cine mi-a întrerupt *visul*, îmi veni să arunc cu scîndura băncii după ei, să rămînă măcar unul dejghinat, cu șalele frînte. Mă scol trîndav, ca un animal dintr'un culcuș comod. Spre clasa mea se auzea o gălăgie, care aducea foarte mult cu zumzetul albinelor dintr'o prisacă. Intru în clasă. Culeg ultimele murmure cu un calm reținut.

— Copii, aș vrea să știu, ce s'a 'ntîmplat între voi cei ce ați rămas aici de amiază? Nici nu sîrșesc vorba, și din fundul clasei țîșni un plîns plin, sguduitor, care împrumută ceva din *desnădejde și revoltă*.

Era Nuțu. Sta vîrît, ca un pește în vîrșă, între perete și spatele dulapului. Avea vîntăți pe obrazi și o ureche însingerată.

— Dece ai intrat acolo, Nuțule? îi zic, întinzându-i mîna ajutîndu-l să iasă afară. Mi-o dădu pe a lui în silă. Ce-ai pățit? Printre vorbe bilbuite în sughiț des și abundența lacrimilor, îmi arată că a fost lovit în cap, în obraz, peste puntea nasului, în coaste și pînă jos la fluerele picioarelor.

Sunt lămurit: au dat în el, ca într'un animal, cu lemne din sobă, care pe unde a apucat, pînă cînd și-a găsit acest adăpost. Aci nu-l puteau lovi decît din față. M'am întors spre cei din bănci. Mulți dintre ei, în special băiatul comisarului, se așteptau să le remarc „vitejia“ că au pedepsit un hoț așa cum trebuie. Nu știu dece, dar, deodată îmi păru că a fugit ultima rază de soare din sală, și în loc de lumină, de sus din tavan se lăsă o ceață groasă, noroioasă, copleșind pereții și fețele elevilor. I-am prins mîna lui Nuțu într'a mea. N'am mai putut să mă mișc. Mi s'au îngreuiat picioarele ca niște butuci. Simțeam că a pîrîit din încheieturi, adîncul ființei mele. Niște valuri invizibile măcinau din temelii clădirea de calcar a eului meu. Nu-mi dau seama ce s'o fi petrecut în clasă. Cred că era liniște. Desigur. Voi fi stat cîteva minute așa. Apoi, aproape fără voia mea, am făcut un pas grăbit spre Nuțu. El se retrase doi pași, își strînsese prumnii, ducîndu-i în dreptul buzelor. În pieptul lui se sbătea viața ca un vas naufragiat. Privindu-i globureii de sub tăpșanul frunții, 'mi-adusei aminte că aseară într'o „familie bună“ am văzut fete pe a doua sau a treia de liceu, de 11 sau 12 ani, jucîndu-se cu păpușele.

— Ele nu cunosc realitatea decît după măritiș, iar Nuțu, la nouă ani și jumătate e împlîntat în *realitate* pînă la glesne! Dece, și de unde, această nedreptate? Afară de Dumnezeu, toți sunt vinovați de împărțirea drepturilor omului.

Atitudinea mea, mi se pare că a dezarmat toată clasa. Nuțu nu mai plîngea, doar scotea cîte-un oftat profund. Pășii încet spre catedră. El mă urmă, fără să-i fi zis ceva ori să-i fi făcut vr'un semn. Se temea de *ei* și voia să fie apărat de mine? Sau, venia să-și ia pedeapsa? Observ în ochii lui o limpezime vie. Revin asupra furtului.

— Cum stau lucrurile, măi băeți?

La întrebarea mea, s'au ridicat multe și semețe glasuri din care n'auzeam decît: hoț!!! țîlhar!!! hooțu!!! țîlharu!!!...

Ar fi trebuit să dau cu pumnul în masă, să stabilesc liniștea. Ei, nu, n'am făcut-o. Am lăsat incendiul vorbelor să-și urmeze drumul, pînă s'a topit ultima flacără, s'a stins ultimul glas. A fost o revoluție, o revoltă a „îngerilor terestri“, cum i-ar numi Ellen Key.

— In sfîrșit, bine că ați tăcut. Acum, spune-ne Ileana Baci, care ești păgubașa, ai putea tu să-l crezi pe Nuțu un hoț din *ăia care fură lucruri*? Mai accentuez cuvântul „fură“ de trei patru ori. Par'că-i pusesem copilei degetele pe rotundul inimii, așa cum ai înfige unghia într'un bulgăr de lut. Fetia dădu din cap negativ. Razele gîndurilor mele le simte stăpîne în inima ei. Continuu, nuanțîndu-mi vocea. Suprim multe vorbe pe buzele Ilenei Baci, înainte de a fi rostite. Pînă aici, recunoști că „nu e hoț din *ăia* cari fură creioane, penițe și gume de șters“ ca să se facă apoi stăpîn pe ele. Ar fi putut fura, dacă ar fi vrut, nu? Cu toate astea, n'a făcut-o. Il împiedeca cineva, pe care noi îl numim *cuget*. Imi dați dreptate, cred, că pînă astăzi Nuțu a avut un *cuget* curat ca apa de munte. Oare, a săvârșit o faptă atît de murdară încât să minjească sufletul lui bun și înstit de pînă acum? Ileana Baci, după fiecare întrebare a mea răspundea cu o negație dîrză. Din privirile elevilor se detașa o tristețe asemeni aceleia dintr'o casă unde a murit grabnic un om. Cei anemici aveau obrajii de floarea soarelui. Frunțile lor păreau încinse de mucegai. Trupurile le-au rămas lemnoase și inerte în troaca băncilor ca într'un exercițiu de hipnotism.

— Nu, băeți, nu. N'a furat *el* mîncarea Ilenei.

— Ba da, domnule învățător, l-am văzut cu ochii mei cînd s'a ascuns în lemnărie cu ulcica sub scurteică. Acolo l-am și găsit; scotea fasolea cu degetele din ulcea, rezistă fiul unui mecanic, intrigat de pledoaria mea.

— Te cred, Lulule. Ce zici tu, a fost chiar așa! Dar, n'a fugit Nuțu în lemnărie, n'a luat *el* fasolea cu degetele din ulcea.

Copiii încep să zîmbească, neîncrezători.

— Atunci, *cine*? mă întrebă acelaș băiat. Toți se așteptau să le răspund că *diavolul*.

— Cine? Voi n'ați văzut la spatele lui Nuțu „o arătare“ în chip de femeie, înaltă, slabă și urîță la chip; cu gura descleștată ca a morților flămînzi; dinții ca niște piroane strîmbe; mîi-

nile lungi și aduse la vîrfuri în formă de uriașe labe cu unghii ascuțite și zimțate ca secera? Era dumneaei *Foamea*! Ea l-a îndemnat pe Nuțu să ia fasolea și apoi l-a dus de mîncă în lem-nărie ca să-i dea și ei. Se zice că mai demult, în țara noastră se arăta foarte rar, și atunci numai bătrînilor cari n'aveau casa și masa lor. Astăzi nu-i teamă, se arată și copiilor. Dumnezeu să vă ferească de ea! Intorsătura lucrurilor, *realitate lăuntrică* a descoperirii mele în interpretarea faptului, a descompus țăriile de pînă aci ale elevilor. Nuțu încremeni cu o mină pe catedră, iar cealaltă și-o băgase între nasturii hainei ca într'o eșarfă: Era adevărat ce a spus domnul învățător? Poate. I s'o fi arătat și d-sa-le *namila* aceea.

— Deci, înțelegeți copii, că nu Nuțu a furat? V'am spus cine e adevăratul hoț. Acum îl știți?

— Da, domnu, învățător!!!

Imediat, unul începu să ne povestească cum bunicu-său a văzut într'o noapte la o margine de hotar pe cele trei surori hîde: Muma Pădurii, Foamea și Ciuma. L-au jurat să nu spună la nimeni că a stat cu ele de vorbă. Altfel, cît ce-și va călca jurămîntul, va muri.

La geamuri s'a lăsat, lin, o perdea sură. Lumina zilei se pregătea de drum. Seara a invadat clasa. Deocamdată, stă pe la colțuri. Peste o oră va învălui în pluș negru leagănul lumii. Dau drumul elevilor acasă. Afară de cîțiva, toți au plecat apăsăți de o greutate în fundul sufletelor lor. Pe Nuțu i-am reținut. Mulți dintre copii privesc curiosi prin broasca ușii. Singur, sub probabilitatea unei pedepse ce credea că o să i-o aplic, copilul, cum văzu că mă cobor de pe catedră, începe să tremure din tot corpul; frămîntînd în colțul ochilor cîteva boabe de argint, întinse amîndouă mîinile înainte ca să i le lovesc, cît oi vrea eu. La asta se aștepta. Li îndrept mîinile în jos și-l desmierd pe cap.

— Ascultă Nuțule, spune-mi drept, ce-ai mîncat azi de dimineață?

— Nimic, domnule învățător.

— Dar aseară?

— Nici aseară.

— Cum? Se poate să nu fi mîncat nimic aseară?

— Da. Am așteptat pînă la ora 10 să vină tata cu ceva de

mîncare. Și, dacă am văzut că nu mai vine, m'am culcat. Se vede că a adus prea puțină mîncare, fiindcă pe dimineața n'a mai rămas nicio coajă de piine. Așa, am venit nemîncat la școală.

— Dar la orele 12 de ce nu te-ai dus acasă să mănînci ?

— Nu m'am dus, pentrucă, tata și așa numai seara vine acasă. Mama mă trimite la doamna Hans Roth — căreia-i spăla hainele cînd era sănătoasă — și dînsa îmi dă totdeauna o bucată de piine; dela o vreme, mi-e rușine să mai merg. Am mai rămas la școală și altădată. Căpătam dela unii cîte puțină mîncare. Azi mi-a fost mai foame ca niciodată. Chiar dacă mi-ar fi dat toți cîte puțin din ce aveau, nu m'aș fi săturat. Deaceea am... Cuvîntul „furat“, îl înghiți sec în strîmtorile faringelui.

Mărturisirea lui Nuțu nu mai avea nevoie de nici-o lămurire. I-am promis că o să merg pela ei. (Promisiunea a rămas numai *promisiune*). El m'a rugat să nu spun la ai lui pățania cu *Foamea*. Imi veni să-i spun că nu e cel dintîi flămînd, hoț. I-aș fi pronunțat cîteva nume de notorietate universală, vestiți artiști și scriitori cari și-au satisfăcut foamea fizică sau psihică prin cîte un mic furt, numai ca să-l consolez. Dar, ce știa el de toți ăștia ? *Acum* nu l-ar putea mîngîia nici cea mai tragică pățanie a lor.

Nuțu eși pe ușă, grăbit să se ascundă de ochii mei sub vălul serii. Intinericul i se lipi de trup ca o catapasmă, potolind vîlvătăile sufletului, prin ascunzișul și imensitatea nopții.

Victor Măgură.

Revista
„PROGRES ȘI CULTURĂ“
 urează cetitorilor
 și prietenilor săi
„SĂRBĂTORI FERICITE!“

CĂRTI

Al. Roșca:

Măsurarea inteligenții și debilitatea mintală.

Cel mai însemnat deziderat al pedagogiei contemporane este *școala după măsură*, școala potrivită individualității fiecărui copil, — principiu din care a rezultat clasele omogene după gradul și calitatea inteligenții și care nu mai este o ipoteză pentru educație, ci o dogmă. Nimeni nu va putea da cât poate societății și chiar lui însuși dacă nu a fost pus în condiții prielnice de dezvoltare; o educație nefavorabilă din acest punct de vedere, nu numai că nu va ajuta nimic, dar chiar va împedea posibilitățile individului de a se dezvolta normal, forțându-l spre acțiuni către cari nu e capabil.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În lumina acestor considerațiuni, vom înțelege mai bine necesitatea și utilitatea lucrării dlui Roșca pentru orice educator conștient. D-sa, după ce expune procedeul cel mai bun și mai practic pentru diagnosticarea inteligenții prin testele pe care le propune, se ocupă pe larg de debilitatea mintală, descriindu-i cauzele, efectele și urmărind-o îndelung în consecințele ei sociale.

Voiu expune în linii generale conținutul lucrării, considerând aceasta mai necesar decât orice alte generalități.

Problema debililor mintali și a educabilității lor a luat naștere în Franța prin 1837; de aici trece în toate țările occidentului, luând cea mai mare dezvoltare în Germania. Deabia în zilele noastre problema se pune și în România.

Mijlocul pentru descoperirea debililor mintali a fost *scara metrică a inteligenții*, în urmă *testele de performanță* și — din necesități practice — *testele de grup*. S'a convenit la următoarea împărțire a debililor mintali: *idioșii* (parțiali sau totali), *limita de jos*; apoi *crescendo*: *imbecilii*, *moronii* și *înapoiășii mintali* (*mărginiți și proști*).

Autorul se ocupă apoi de o serie de 10 teste neverbale de

grup, combinate după autori americani și — în parte — inventate de d-sa, teste pe cari le aplică la 3500 de subiecți din diferite mediuri românești, punându-ne astfel la dispoziție un procedeu obiectiv de selecționare și cotare. Puține sunt testele etalonate pentru copilul român și dl Roșca ne dă seria cea mai practică și mai completă pentru diagnosticarea inteligenței lui.

În partea II-a a lucrării sunt cercetate cauzele debilității mintale. Aceasta este *congenitală și dobândită*, sau *primară și secundară*, cum o numește Tredgold. Debilitatea primară provine din starea patologică a plasmii germinative, care dă o imperfectă dezvoltare a sistemului nervos. Origina ei ar fi după unii o variațiune spontană, care a devenit hereditară; Tredgold crede că e de natură patologică, deci origina ei trebuie căutată în condițiile de mediu: sifilis, alcoolism, tuberculoză, etc. care pot vicia celula germinativă în întregime sau în parte. În primul caz apar stigmate fizice, printre cari *microcefalia* și *mongolismul*; în al doilea caz e vătămat numai sistemul nervos, care poate prezenta: 1. o deficiență numerică, 2. o aranjare neregulată și 3. o dezvoltare imperfectă.

Debilitatea mintală secundară e cauzată sau în timpul sarcinei, în al nașterii, sau după naștere. În primile două cazuri proporția e redusă. După naștere sunt cele mai multe cazuri provocate de diferite boli ale creierului: meningită, encefalită, convulsii, ori influența secreției glandei tiroide care produce *cretinismul*. Un alt caracter fizic al debilității mintale este *hidrocefalia* și *paralizia*.

Cercetările lui *Dantelson* și *Davenport* au dovedit că debilitatea mintală este hereditară și se moștenește după regulile mendeliene. La acelaș concluziuni ajung *Tredgold* și *Goddard*.

Dar partea cea mai interesantă pentru un educator, este partea III-a a lucrării, în care dl Roșca arată consecințele debilității mintale pentru pedagogie și societate. Cea mai însemnată pentru pedagogie este necesitatea cunoașterii nivelului mintal care ne duce la: 1. o mai justă apreciere a elevilor de etăți diferite și în aceeaș clasă, căci examenul școlar este un examen de cunoștințe; 2. aplicarea testelor de inteligență, cari completează fișa pedagogică; 3. înlăturarea erorii pe care o face educatorul în aprecierea elevilor luând punct de comparație nivelul clasei și nu unul general-obiectiv; 4. împărțirea elevilor în clase pe vârste intelectuale.

Necesitatea împărțirii în astfel de clase e necesară și din punctul de vedere al formării moralității copiilor, căci delinvenții și imoralii se recrutează dintre cei cu nivel mintal scăzut.

A treia consecință pedagogică este educația debililor mintali; educația lor morală va fi bazată pe instinct.

Nu pot trece fără să remarc și cu acest prilej rolul mare pe care îl are în această privință „*Institutul de debili mintali*“ din Tg.-Mureș, condus de *dr. Fr. Graff*. Cu o muncă de puțini apreciată, de mulți împedecată și luptând cu greutate de tot felul, doctorul Graff conduce unul din puținele institute care fac cinste unei țări.

Consecințele sociale pe care le expune dl Roșca în partea ultimă a lucrării d-sale scot în lumină cele două mari probleme ale societății de astăzi: *eugenia* și *eutenia*. Dacă ne gândim că *natalitatea este invers proporțională cu inteligența* și că 50 % dintre delinvenți sunt debili mintali, ne dăm seama de marele pericol pe care aceștia îl prezintă pentru societate. Cari ar fi mijloacele de a împedeca aceasta?... Imbunătățirea mediului și a condițiilor de viață (*Eutenica*), nu sunt de ajuns. Preocupările eutenice trebuie precedate de acele ale eugenicei, care ne recomandă împedecarea reproducerii debililor mintali prin *castrare*, *sterilizare* și *izolare*, precum și favorizarea reproducerii celor normali și bine dotați. Asemenea probleme nu trebuie lăsate la voia întâmplării, dacă credem într'un progres continuu al individului și a societății — sunt concluziunile la cari ajunge dl Roșca.

Am stăruit asupra unei expuneri mai îndelungi a cuprinsului acestei cărți, care deși nu este recent tipărită, formează o bună îndrumare pentru orice educator în haosul actual de curente și lucrări. Lucrarea aceasta este una din puținele cari dau preocupări cititorului și este complectată cu o serie de teste neverbale de grup (astăzi modificate), despre care mă voi ocupa în numărul viitor.

Gh. Aniței.

B. Iordan (Matei Bucur): Invățătorii.

Roman. — Editura „Cugerarea“ București.

Colegul B. Iordan, autorul volumelor: „Normaliștii, Vitrina cu păpuși de porțelan și Delta“ (Pământul ispitelor) ne confirmă — din nou — vigurozitatea ascensiunii sale literare. În cuprinsul acestei lucrări se reflectează în mod plastic și sugestiv o frântură de viață trăită „reală“ în cadrul preocupărilor profesionale. Bucurii și dureri, aspirații, idealuri și desamăgiri, avânturi și resemnări, oameni și locuri, se perindează precipitat într'un decor zugrăvit cu creionări trasate cu abilitatea unui artist autentic — Analiza logică și obiectivă cu care, autorul, penetrează substratul diferitelor aspecte sociale și sufletești; pătrunderea clară cu care străpunge fizionomia psihică a personajilor cari alcătuiesc colectivitatea participatoare la acțiunea romanului; subtilitatea muzicală a formelor în care se grevează pitorescul mediului geografic, reliefează „existența“ unor „însușiri“ de înaltă factură spirituală și intelectuală. Acțiunea romanului se desfășoară spontană și naturală după imperativul categoric al vieții. Nimic fals și prelucrat nu schimbă natura intimă a oamenilor și lucrurilor. Vieța se etalează în decorul său cel mai fidel.

„Invățătorii“ reprezintă pe autor și unii colegi — în vâltoarea condițiilor sociale — când sunt împinși de idealismul preocupărilor profesionale — pe arena „adevăratului apostolat“. Ni-se descriu faze impresionante din timpul când „normaliștii“ plini de entuziasmul unei chemări ideale, făurind efemere vise miraculoase, aleargă în capitala țării, pentru primirea posturilor. Sunt mândri de semnificația titlului și încrezători în tinereasca vigoare ce le încălzește sufletul cu frenezie.

După primirea posturilor, „apostolii“ se răspândesc în diferi-

te părți ale țării. Din acest timp începe adevărata lor „viață“ dedicată unui sens înalt și colorată cu sbuciumul unui nesfârșit convoiu de suferințe. Idealismul viselor îndrăznețe, ce-a încălzit sufletul naiv și neexperimentat al „normaliștilor“, în mediul spiritual al școlii, în contact cu „realitatea“, adevărata realitate — a vieții, e supus la grele și biciuitoare decepții. Impilări, umiliri, intrigi și boicotări neomenești, plesnesc fără cruțare — elanul sfânt al unor energii spirituale înrolate la acțiunea nobilă a promovării intereselor superioare ale națiunii.

Autorul descrie — în cadrul acestei lucrări — o frântură din romanul propriei sale vieți. Numit într'un cătun basarabean — într'un mediu social — neprielnic înfăptuirilor culturale pozitive — nevoit să îndure înăbușitoare privațiuni materiale, dar mai ales sililit să-și atrofieze sclipiri spirituale cari se impuneau în mod organic a fi exploatate, d-sa înregistrează cu o sinceritate autentică evoluția zămislirii în forme practice a devotamentului său profesional. Alături de d-sa vreo câțiva din colegii săi de școală, răspândiți prin împrejurimi sunt supuși, cu mici variații la obstacole dârze, delimitate de viață în drumul chemării lor apostolicești. Unii cad răpuși pe meterezele luptei culturale — desvlăguiți de puteri — ca niște mucenici sfinți jertfiți pe altarul unui crez adânc simțit. Se poate-că sfârșitul lor nu ar fi fost atât de tragic dacă, nepăsarea „oficială“ nu s'ar fi prezentat în gestul retribuțiunii materiale atât de vitreg și auster. Ni se relatează, deasemenea, scene, tragicomice, produse cu ocaziunea inspecțiilor și a examenelor. Se reliefează intuitiv — lipsa unei chemări de conștiinciozitate și largă înțelegere cu care unele din organele de control înțeleg să-și îndeplinească rostul. E înduioșătoare, de asemenea, idila înfiripată între autor și-o colegă, precum și sadica manevră de intrigă țesută în jurul ei. Insetoșat de noi orizonturi — autorul căută un teren prielnic dezvoltării avânturilor, cari îl însuflețesc, în tumultul vieții orășanești. Se convinge însă, îndată, că mediul urban e viciat până la saturație de meschine patimi omenești și că încheștat în vâltoarea lor — imboldurile aspirațiilor sale — se ofilesc. Pentru a păstra nealterat patrimoniul idealismului său curat și pentru-ca din rezervoriul său inepuizabil, să poată profita intens interesul colectivității etnice, printr'o hotărîre eroică se descleștează de oraș și pleacă în altă parte a țării.

Din lectura cărții „Invățătorii“ desprindem un aspect fidel, cu caracter aproape general, al vieții celor 40.000 de apostoli ai țării. Dacă ne-am adânci în negura amintirilor, sau dacă am analiza propriul nostru prezent cu nota caracteristică a „psihologiei“ care alimentează cuprinsul acestei cărți, ne-am revedea, poate o latură din romanul propriei noastre vieți. Sunt înșirate reflexii care conturează în linii generale „existența“ noastră dăscălească și care continuă în ciuda tuturor „măsurilor oficiale de îndreptare în spre bine a tragediei noastre culturale“, a rămânea inalienabile torturări a celor mai devotate întreprinderi ideale. Prin prisma obiectivă — care filtrează „realitatea“ faptelor — d. B. Jordan, își continuă afișarea unei conduite de originalitate demnă de remarcat. „Invățătorii“ e cartea scrisă cu veritabile vibrații sufletești și adaugă o nouă și solidă piatră la pedestalul ascensiunii sale literare.

A. Șara

Cezar Petrescu: **Nirvana.**

Roman. — Editura „Naționala-Ciornei“.

Cu-o adâncă luciditate a pătruns Dl. Cezar Petrescu, paginile vremilor trecute și cu religiositate, ne-a descifrat de acolo taina existenței aceluia geniu a neamului nostru, ce te înspăimântă prin măreția lui. Zbuciumul continuu, zbuciumul ce te înfioară prin înălțimea lui, zbucium, pe care muritorii de rând nu-l pot înțelege, aceasta este viața ursită geniului. Acest zbucium ce fatal este legat de existența unui geniu, a fost prins de Dl. C. Petrescu, în romanul lui Eminescu: Luceafărul și Nirvana. Fiecare pagină din aceste romane, îți inspiră acel zbucium, acel crud destin, de care a fost legată viața nefericitului poet.

Până acum, Dl. C. Petrescu a publicat două volume: Luceafărul, în care ne povestește copilăria, adolescența și anii de pribegie dela Ipotești, Cernăuți, Blaj, București etc. și Nirvana, în care ne evocă anii de studii ai poetului în marele metropole Europene, Wiena și Berlin. Acest ciclu de romane, se va încheia cu un al treilea ce se află sub tipar; în care după cum ne spune autorul „vom cunoaște în ce chip viața și societatea l-au răstignit,“ vom

cunoaște,, anii din urmă, când o umbră trupească supraviețuind cugetului bântuit de stihii, rățăcea între București, Iași și Botoșani.

Nirvana, volumul al II-lea, din romanul lui Eminescu, se împarte în două cărți. Cartea întâia cuprinde viața poetul nostru ca student la Viena. Ioan Slavici, student și el, a întâlnit de mai multe ori, pe coridoarele universității, un tânăr cu fruntea de gânditor, cu „...ochii adânci și visători, un zâmbet uneori trist, depărtat de lumina din juru-i, alteori de dispreț și răceală. Un albanez, și-a zis: poate chiar un persian, dacă nu vreo spiță din neamurile budice depe țărmul Gangelui“. Prin intermediul unui alt student, tot român de pe Murăș, Slavici cunoscuse pe Eminescu, și de aici pretenia frățească ce-a unit pe Ieni al Lenii Savului din Țirria, cu feciorul Căminarului din Ipotești.

Eminescu, iubea singurătatea, se simțea bine în noianul ceasloavelor și hârtiilor îngălbenite, ce împărațeau în întinsul camerei. Pe marginea unei pagini, dus de aripele gândului și-a visului, se adâncea în o lume numai de el cunoscută și de unde nu și revenea numai atunci când, vizitele pretenilor îl aduceau la realitate. Iacob Negruzzi, redactorul Convorbirilor literare, - care cu ocaziunea unei călătorii, se abate pe la Viena, numai pentru a cunoaște pe autorul poeziilor: Venerea și Madona și Epigonii, - fu surprins de figura clasică și adâncă cugetare a poetului. Purtat de naționalismul curat ce palpita în sufletul lui, cunoscătorul neamului românesc de pretutindeni, a luptat din răzputeri, pentru a se pregăti și ține congresul Sfântului dela Putna, congres pe care îl plănuiau de mult studenții români din Viena. Dela acest congres a scris Ciprian Porumbescu, cu lacrimi în ochi: „Tată am cântat României întregi“. Intors acasă odată cu congresul dela Putna, Mihai a pornit să-și regăsească copilăria. „Când a plecat să cutreere poteci numai de-un oarecare Mihăiță știute, se desfăceau crenșile să-l primească și în urmă-i se închideau să-l cuprindă, ca pădurea vrăjită din basm. Aici în temelul codrului a făcut el sobor cu eroii copilăriei sale: baciul Trofim, moș Miron prisăcarul, baciul Alexa etc. până când: „S'au aprins stelele umezi pe boltă. Luceafărul și-a întins struna subțire de argint, tremurătoare punte de-acurmezișul lacului. Luna se simțea încă departe, urcând dela marginea lumii“. Intors din nou la Viena, mistuit de-o iubire neîmpărtășită, citind din suspinările nefericitului Nicolaus Lenau,

Eminescu suie pe Golgota pătimirilor omenești, și nu-și găsește mângăieri, până când înfrânt și obosit poposește pe locurile copilărie sale.

Cartea a doua din Nirvana, cuprinde viața lui Eminescu la Berlin.

Membrii societății Junimea din Iași, în frunte cu Titu Maiorescu, trimit pe Eminescu la Berlin — pentru a continua studiile filozofice și-a obține diplomă universitară. Dar geniul se ridică și acum în alte lumi cu stele și luceferi, și nu se poate supune nimicnicilor și pretențiilor omenești. Ca secretar particular al Agenției diplomatice române din Berlin, îl găsim adesea meditănd asupra înțelepciunii despre viață, de Arthur Schopenhauer și adâncit în citirea vieții lui Budha, unde simțea că nu-l așteaptă nici o deziluzie. Impins de o chemare sufletească, auditorul cursurilor lui Zimmermann trebui să părăsească Berlinul. Să plece... să plece în altă lume... La Iași, acolo unde cineva îi făgăduise: „Te aștept la Iași... Ori cât de mult... Ori cât de târziu“. Auzea o chemare departe în surdină: „Vino! Lasă cărțile cu învățătura lor seacă“. Se desprinde din paginile acestui roman, ceva care te face să simți, că eroul principal este un geniu care te cutremură prin înălțimea lui, dar asupra cărui planează un destin nefericit. Ceva din acest roman te face să asemeni, să simți, că poetul nostru va urca aceleși culmi de gânduri și că va avea acelaș sfârșit tragic pe care l-a avut Leopardi, Byron, Novalis, Lermontov, acele genii nefericite ale literaturii universale. Simți din paginile acestui roman ursita genului: „El n'are moarte dar n'are nici noroc.“

Numai acestea socotite, ne îndreptățește să spunem că, Dl. Ceza Petrescu a prins într'o formă clasică viața zbuciumată a marelu nostru gânditor și-a reușit în intențiile D-sale de-a închea un roman a lui Eminescu.

Petru Natea

Reviste

Gândirea, an. XV, No. 3 Dl. T. Vianu ne prezintă pe Mateiu Ioan Luca Caragiale ca pe un scriitor de seamă și original în felul său. Descendent dintr'o familie de viță boerească, el și-a recrutat eroii din acel mediu. Povestirile debitate de eroii săi nu sunt decât însușirile, aspirațiile, gusturile, preocupările scriitorului. De remarcat este că eroii lui sunt tipuri de noapte, ce încep a trăi numai după ce soarele apune. (caracteristica oamenilor din lumea mare) plin de talent ne-a lăsat „*Craii de curte veche*“. Păcat însă că a scris puțin. Dl. Lucian Blaga în „*Perspectiva sofianică*“ înțelege ca și Florensch și Bulgakov că între existența absolută și între cea creaturală există un spațiu numit sofianic. Legătura dintre Dumnezeu și creaturile sale se face prin intermediul sofiei. Cu alte cuvinte, între noi și Dumnezeu nu este o legătură directă, ci prin intermediul spațiului sofianic. După numele acesta „sofianică este pentru noi orice creație sau existență imaginară sau reală care mărturisește despre un torent de transfigurare transcendentă, pornit de sus în jos. Dl. Niță Mihaiu în „*Solidaritate cosmică în folclorul românesc*“, după ce face o disecare a psihologiei poporului românesc, a ajunge la concluzia că acest popor e profund panteist, adică vede în toate creaturile din natură pe Dumnezeu. Ca urmare a acestei credințe, în folclorul românesc se vede o unitate universală, împletind Dumnezeirea cu orice manifestare posibilă.

Libertatea, an. IV, No. 4. De remarcat este articolul 'Dlui Șt. Antim, care se ocupă de mișcarea politică a întregii Europe, ce fierbe în cazanul cu smoală soluții și principii, ce la un moment dat se vor întoarce defavorabil asupra unora din popoare. Crede că războiul provocat de Germania va aduce înfrângerea totală a acesteia. Un eventual războiu va aduce prefacerea unei lumi ce dăinuiește de 25 ani, iar comorile lăsate de civilizația acestei lumi vor servi ca suport unei civilizații poate mai înaltă și mai temeinică ca cea de azi.

Natura, an. XXV, No. 2. Este o revistă foarte bună, cuprinzând articole științifice semnate de dnii G. G. Longinescu, Cristea Niculescu, Dr. Victoria G. Iuga, Augustin Fritea, Jean Stoenescu Dunăre și Constantin Belcot. Interesează atât pe specialiști, cât și pe cei ce țin să fie în curent cu progresele științelor naturale.

Familia, an III, No. 1. Revista dlui M. G. Samarineanu, despre care au scris cuvinte de laudă până și scriitorii unguri, ce trebuie să fi fost isbiți prea puternic de valoarea acestei reviste, încât n'au ieșit

din cadrul obiectivității, este o revistă care, atât din punct de vedere al conținutului cât și al volumului, stă alături numai de Revista Fundațiilor Regale. Prin aceasta nu vrem să diminuăm cu nimic valoarea celorlalte reviste, cum ar fi Pagini literare, Gând Românesc, Ramuri, Gândirea, etc., dar acestea ca paginație sunt mai neîncăpătoare.

Dl. Gh. Tulbure, în primele pagini, se ocupă cu viața episcopului Roman Ciorogaru, care s'a stins de curând. Era o personalitate ce n'avea echivalent în rândurile fețelor bisericești.

Dl. Dan Petrașincu, autorul „Sângelui“, roman de adâncă analiză psihologică, ne dă aceeaș dovadă în nuvela „Fericirea lui Nicolae Petrescu“.

Duh Nou, an. I, No. 1. Insfârșit, iată-i și pe învățătorii tutoveni cu o revistă a lor. După multe frământări, păreri și mai ales ambiții personale, s'au ales cu revista „*Duh Nou*“. În numărul acesta se dau îndemnuri, se ridică frunțile, se încurajează învățătorimea, etc. Un lucru nu se face însă: nu se scriu articole cu duh. Când zic aceasta sunt cu revista deschisă la pagina 7, unde dau cu ochii și de gândurile dlui N. Iorga. „*Anii mai buni sau mai răi se fac nu prin zilele ce cuprind în ei, ci prin ce le dă omul*“ și fără să vreau îmi aduc aminte de anii 1931-1932 și nu-mi pot stăpâni exclamația: „Doamne, ce ani buni au mai fost și aceia, și ar fi fost și mai buni, dacă . . . „*nu ne lua omul*“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Plaiuri hunedorene, an. VI, No. 60. Prin colaborarea dlor Cornel Sântimbreanu și I. C. Stoica, precum și a altor colegi de marcă, se menține la rangul de revistă profesională, neglijându-se nici partea literară.

N. G.

Poșta redacției.

Dlui G. C. „Teatrul lui V. Alecsandri“ e scris cu bogate date cronologice, dar nu destul de concis. Și apoi asupra teatrului lui Alecsandri s'au scris atâtea critici juste, încât articolul dv. ar trebuie să aducă ceva nou ca să poată fi publicat.

Dlui Fl. St. Vă rugăm ca pe viitor articolele trimise revistei noastre să nu mai fie trimise spre publicare și la alte reviste.

Dlui U. D. Articolul dv. „Scopul și însemnătatea geografiei“, nu este destul de bine studiat nici ca formă nici ca fond.

Primum spre publicare :

Un mare concurs literar la Tg.-Mureș.

Societatea Tinerimii Române din Tg.-Mureș, a deschis, începând cu ziua de azi, un mare concurs literar. Problemele concursului sunt următoarele două :

1. O succintă expunere a Istoriei poporului nostru, prin care să se evidențieze comoara sufletească pe care o posedă și dragostea cu care a luptat continuu pentru pământul și țara lui. Acest subiect se va lucra pentru popor.

2. Un program administrativ, cu expuneri practice asupra felului cum s'ar putea readuce, mai curând, la matcă Români din regiunile secuizate.

Lucrările trebuiesc terminate până la 1 Mai 1936 și trimise pe adresa : Dr. Alexandru Bad Tg.-Mureș, Piața Unirii 8.

Studierea lucrărilor se va face de către o comisiune compusă din 5 membri (3 de specialitate și 2 din Comitetul Societății Tinerimii Române). Premiera lucrărilor se va face în cadrul unui mare festival artistic, în următorul mod : premiul I. 5000 lei premiul II. 3000 lei., premiul III. 2000 lei.

La acest concurs poate lua parte orice român, născut în județul Mureș, indiferent de vârstă, sex și condițiuni sociale.

N. R. *Nu înțelegem rostul acestei restricțiuni?... În cazul acesta Societatea își mai justifică numele de Tinerimea Română?...*

Informațiuni.

Dl. inspector general Dr. N. Crețu a inaugurat o serie de conferințe pedagogice despre „Individualizarea învățământului“ și probleme în legătură cu aceasta. Ciclul s'a început cu subiectul „Individualitate și personalitate.“

* * *

Dl. Petre Chirca, inspector școlar în învățământul primar din județele Ciuc și Odorheiu, a fost definitivat în această calitate de către Onor. Minister, ca o răsplată a meritelor d-sale deosebite în serviciul cauzei românești din secuime.

* * *

Cu ocazia cercurilor culturale regionale din județul Odorheiu, dl. inspector general Dr. N. Crețu a primit următoarea telegramă:

„Invățătorimea din județul Odorheiu, întrunită în cercurile culturale regionale, din: Sângeorzul de Pădure, I. G. Duca, Odorheiu și Ocland, animată de frumoasele Dv. îndemnuri și stimulări în munca grea ce o are în acest ținut atât de prețios pentru neamul românesc, vă exprimă cele mai vii omagii și cele mai devotate sentimente. Drept semn văzut al stimei și considerațiunii ce o are față de marele dascăl și entuziastul luptător pe terenul școlii românești, vă alege președintele ei de onoare pentru totdeauna. Inspector școlar, Chirca; Revizor școlar, A. Mărgineanu; Președintele Asociației, P. Postoiu.“

Este o binemeritată atențiune pentru acela ce stă cu sufletul alături și de învățătorimea din alte județe.

Dela adunarea generală extraordinară a Asociației.

Învățătorii din jud. Mureș întruniți în adunare generală extraordinară la 9 Martie 1936 în sala școlii primare Nr. 2 din Tg.-Mureș, în urma expunerii președintelui Ioan Runcu asupra situației materiale a învățătorilor față cu bugetul general al Statului pe 1936—37, cu unanimitate aduc următoarea:

MOTIUNE :

1. Aduc mulțumiri sincere și asigură de devotamentul lor pe Ministrul Instrucțiunii Dl. Dr. C. Angelescu, care este alături de învățători, luptând pentru școala primară și pentru drepturile slujitorilor ei.

2. Cer cu tărie și hotărîre însrierea în buget a sumelor necesare pentru satisfacerea următoarelor drepturi legale :

a) Plata salariului cuvenit învățătorilor cu titlul provizoriu, a tuturor celor cari funcționează cu acest titlu, dar nu primesc acum decât salariul de suplinitori. Ocuparea în Septembrie viitor a tuturor posturilor vacante și creierea numărului de posturi imperios cerut de nevoile școlii primare.

b) Plata gradațiilor din anul curent și a celor scadente la 1 Aprilie a. c.

c) Plata sporurilor cuvenite prin definitivat și înaintare la grad II și I.

d) Plata sporului zonei eteroglole.

e) Plata suplinitorilor celor în concedii de boală.

f) Plata cheltuelilor de înmormântare cuvenite familiei unui învățător decedat.

Tg.-Mureș, 8 Martie 1936.

Președinte,
Runcu

Secretar,
Nistor.

COOPERATIVA „PROGRESUL” TÂRGU-MUREȘ.

CONVOCARE.

În conformitate cu prevederile art. 40 și 66 din Statut și art. 59 și 211 din legea pentru organizarea Cooperăției, domnii membrii ai Cooperativei „Progresul”, din Târgu-Mureș, sunt rugați a se întruni în adunare generală ordinară în ziua de 2 Aprilie a. c. ora 9 a. m., în sala festivă a Liceului „Alexandru Papiu Ilarian” din Târgu-Mureș.

Dacă în această zi nu se va întruni numărul de membri prevăzut de art. 46 din Statut, adunarea generală ordinară se va ține în ziua de 9 Aprilie a. c. la aceeaș oră și în aceeaș sală, cu orice număr de membri vor fi prezenți, cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Darea de seamă a consiliului de administrație pe anul 1935;
2. Raportul comisiei cenzorilor asupra gestiunii anului 1935;
3. Aprobarea Bilanțului și Contului de Profit și Pierdere pe 1935 și descărcarea consiliului de gestiunea sa pe acest exercițiu;
4. Repartizarea beneficiului net conf. art. 85 din Statut;
5. Chestiunea înscrierii Cooperativei ca membră la Centrală și Federală;
6. A fixa suma maximă până la care se poate angaja societatea în cursul anului 1936;
7. A alege un asociat cu drept de vot care să reprezinte Cooperativa în adunarea generală a Uniunilor, Federalelor, precum și în fața tuturor instanțelor și-a forurilor superioare cooperatiste;
8. Alegerea persoanei care reprezintă cooperativa în fața justiției;
9. Alegerea a $\frac{1}{3}$ din membrii consiliului de administrație în locul celor ieșiți prin tragere la sorți;
10. Ratificarea alegerii, prin cooptare, în consiliul de administrație a dlor: Mărtinaș Dumitru, Daschievici Eugeniu și a dnei Maria Georgescu, în locul altor 3 membri care și-au dat demisia din consiliu;
11. Ratificarea alegerii, prin cooptare, în comisia de cenzori a dlor Georgescu Nicolae și Țăranu Ștefan în locul altor 2 membri care și-au dat demisia din comisia de cenzori;
12. Punerea statutelor de acord cu noua lege a Cooperăției;
13. Diverse chestiuni în legătură cu bunul mers al Cooperativei.

Târgu-Mureș, la 18 Martie 1936.

Președinte : *Suciu S. Niculae*

Contabil : *Miculi I. Florea.*

BILANȚ

ACTIV

Incheiat pe data de 31 Decembrie 1935.

PASIV

CONTURILE	Suma Lei	CONTURILE	Suma Lei
Valori disponibile:		Conturi de Fond:	
Cassa	14.926	Capital Social	89.000
Mărfuri generale	186.315	Taxă de înscriere	350
Conturi personale:		Fond Amortisment Mobilier	1.097
Cont Asociația Invățătorilor	6.610	Conturi personale:	
Diversi Clienți	121.031	Diversi Furnizori	169.233
Societari	15.500	Dobânzi efecte de plată datorate	802
Imobilizări:		<i>Total pasiv real:</i>	260.482
Inventar registre și imprimate	3.571	Conturi de ordine:	
Mobilier	10.972	Deponenți de mărfuri în consignație	196.460
<i>Total activ real:</i>	358.925	Drepturile eventuale	500.000
		<i>Total general pasiv:</i>	956.942
Conturi de ordine:		Beneficiul net:	
Mărfuri în consignație	196.460	Beneficiul net în 1934	16.540
Poliță de Asigurare	500.000	Beneficiul net în 1935	81.903
<i>Total general:</i>	1.055.385	<i>Total general:</i>	1.055.385

Se certifică de noi exactitatea și realitatea prezentului Bilanț, cu un total general de lei 1.055.385 (Un milion cincizeci și cinci mii, trei sute optzeci și cinci) și cu un beneficiu net general de lei: 98.443 (Nouă zeci și opt mii, patru sute patru zeci și trei.)

Președinte, Suci S. Nicolae.

Contabil, Miculi I. Florea.

PROFIT ȘI PIERDERE

DEBIT

Incheiat pe data de 31 Decembrie 1935.

CREDIT

DENUMIREA CONTURILOR	Suma Lei	DENUMIREA CONTURILOR	Suma Lei
Cheltueli de administrație:		Din desfacere:	
Cheltueli generale	28.064	Rezultatul vânzării mărfurilor	189.459
Salarii	51.917		
Chirii	18.571		
Primă de Asigurare	1.352		
Registre și imprimate	5.753		
Diverse:			
Dobânzi efecte de plată	802		
Amortismente:			
Fond amortisment Mobilier	1.097		
<i>Total cheltueli:</i>	107.556		
Beneficiul net pe 1934	16.540	Beneficiul brut	189.459
Beneficiul net pe 1935	81.903	Beneficiul net pe 1934	16.540
<i>Total general:</i>	205.999	<i>Total general:</i>	205.999

Se certifică de noi exactitatea și realitatea prezentului cont de Profit și Pierdere.

Președinte, **Suciu S. Nicolae.**

Contabil, **Miculi I. Florea.**

Ziarele aduc informațiunea că examenele de definitivat și înaintare vor avea loc în cursul luni Aprilie a. c. În vederea acestor examene se pot consulta următoarele cărți, cari se găsesc și se pot procura dela Cooperativa „Progresul” Piața Mărășești 2.

1	Bârsănescu și M. Ralea : Pedagogia generală	Lei	86
2	„ „ Didactica	„	92
3	„ „ Istoria pedagogiei	„	98
4	„ Harea : Datoriile învățătorului	„	98
5	I. Gabrea : Ind. învățământului	„	70
6	Antonescu : Pedagogia generală	„	300
7	„ Pedagogia contemporană	„	120
8	Stanciu Stoian : Curente noi în pedagogia contemp.	„	90
9	Isabela Sadoveanu : Educația nouă	„	70
	Fișa personală de Ștefănescu Goangă	„	10
	„ „ „ Ghidionescu Vl.	„	5
	„ „ „ I. Gabrea	„	7

Deasemenea se găsesc și ultimile noutăți literare, științifice și pedagogice ; iar D-nii învățători beneficiază de un rabat special.

Comanda se poate face printr'o carte poștală.

Onor.

PROGRES SI CULTURĂ

REVISTA ASOCIAȚIEI ÎNVĂȚĂTORILOR din județul MUREȘ

---

*Apare lunar, afară de Iulie și August, sub îngrijirea Comitetului
Asociației și redactată de un comitet.*

Redactor responsabil:

I. BUTNARIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Abonamentul anual:

Pentru învățători . . . . . Lei 100.—
Pentru comitetele școlare și alte categorii. Lei 120.—

Toate manuscrisele, revistele și cărțile de recenzat se vor trimite
pe adresa redacției.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Redacția și Administrația:

Cooperativa de librărie „Progresul” Tg.-Mureș.
